

ADP əvəz Zeynallının həbsini qanunsuz hesab edir

SİZİN ÜÇÜN QƏZET

Hürriyyət

№31 (3229) 13 Sentyabr / 2022-ci il

Həftədə 1 dəfə çıxır

Qiyməti: 60 qəpik

ANA XƏBƏR

**Azərbaycanda
qazi intihara
cəhd etdi**

Kameneinin ölüm xəbəri yayıldı

Tehrana
qoşun
yeridildi
iddia
edilir...

GÜNÜN NƏBZİ

Siyasət

**"Ukrayna
tezliklə Krımı
da işğaldan
azad edə bilər"**

Ərəstun Oruculu: "Rusiya 90-ların birinci yarısında Azərbaycana, Gürcüstana və Moldovaya yaşatdığı aqibəti yaşamağa məhkumdur"

8

Fakt

**Zakir Qaralovun nə ilə
məşğul olduğunu neçə illər
ərzində görməyiblər?**

Pulgir haramzadaları, karyeristləri ideoloji işin yaxınına buraxmaq olmaz!

6

Təhlil

**İqlim dəyişikliyi, yoxsa
"siyasi iqlim"i dəyişənlər**

Pandemiyadan sonra yeni global yalan ortaya atılıb

9

Hüquq

**"Ramiz Mehdiyevə
atam kimi baxmışam..."**

Rasim Məmmədov məhkəmədə sərbəst ifadə verdi

10

Baxış

**Şəmkirdə analoqu
olmayan özbaşınalıq**

Düyərlinin bələdiyyə sədri Samir İsgəndərov qəbirstanlıq üçün ayrılmış ehtiyat fond torpağını satıb

13

Gündəm

**"Qərbi Zəngəzur Şərqi Zəngəzur
iqtisadi zonasına birləşməlidir"**

Zaur Məmmədov: "ABŞ dövlət katibinin Qafqaz üzrə baş məsləhətçisinin bəyanatı Ermənistanı pərişan edib"

3

Layihə

**"Bizim sponsorumuz
səsimizdir"**

Sevinc Səriyeva: "Muğam başdan-ayağa fəlsəfədir, hər yerdə muğam oxumaq da alınır"

11

**Müharibə iştirakçıları
Müdafiə Nazirliyinin
qarşısına toplaşdı**

Veteranlığa ala bilməyən müharibə iştirakçıları Müdafiə Nazirliyi qarşısına toplaşdı. Hurriyyet.az xəbər verir ki, bir qrup müharibə iştirakçısı Müdafiə Nazirliyinin qarşısına gələrək onlara nə üçün veteranlıqlarının verilmədiyi haqda bir açıqlama verilməsini istəyib. Quliyev Nazim müharibə iştirakçısı olsa da veteranlığını hələ də ala bilmədiyi üçün utandığını bildirib. O, dəfələrlə çıxış və tələbləri olsa da haqq və istəklərinin yerinə yetirilmədiyi qeyd edib...

2

**Prokurorluq əvəz
Zeynallı haqda
rəsmi açıqlama yaydı**

Mediada yayımlanmış məlumatlar və cinayət prosessual qanunvericiliyinin tələblərinə uyğun olaraq daxil olmuş müraciət əsasında aparılmış araşdırma zamanı vəzifəli şəxsin külli miqdarda rüşvət almasına əsaslı şübhələr müəyyən edildiyindən faktı görə Baş Prokurorluğun İstintaq idarəsində Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 311.3.3-cü (külli miqdarda rüşvət alma) maddəsi ilə cinayət işi başlanaraq istintaq aparılır...

10

Xəbər

Hüquq

Kral ailəsində "Meqan böhranı" ...

Şahzadə Harriyə həyat yoldaşını Balmoral qəsrinə gətirməyə icazə verilmədi

70 il taxtda olan Kraliça II Yelizavetanın 96 yaşında vəfat etməsi və oğlu Çarlzın III Kral elan edilməsi bütün dünyanın diqqət mərkəzindədir.

Qafqaz.media xəbər verir ki, Kraliçanın nəşi şənbə günü yerli vaxtla saat 10:00 radələrində Balmoral qəsrindən Şotlandiyanın paytaxtı Edinburqa aparılıb.

Təxminən 280 kilometrlik marşrut boyunca Kraliçanın sevdiyi və həyatında simvolik əhəmiyyət kəsb edən bəzi yerlər yolüstü ziyarət ediləcək. Edinburqa çatdıqdan sonra Kraliçanın tabutu çərşənbə axşamına qədər Kral ailəsinin rəsmi iqamətgahlarından biri olan "Hollywood-house" Sarayına yerləşdiriləcək. Çərşənbə axşamı Kraliçanın cənazəsi qızı Şahzadə Annanın müşayiəti ilə təyyarə ilə Londona yola salınacaq. Dəfn mərasimi bazar ertəsi, sentyabrın 19-da keçiriləcək.

III Kralın ilk əmri

Bu yaxınlarda Balmoral qəsrində taxta çıxmasının 70-ci ilini qeyd edən Kraliça II Yelizaveta 96 yaşında və-

tanın vəfat etdiyi Balmoraldan Kraliça Kamilla ilə birlikdə Londona qayıdan Kral Çarlz dünən axşam televiziya vasitəsilə xalqa müraciət etdi.

Kral III Çarlz Balmoralı tərk edərkən düşüncəli bir ifadəyə sahib idi. Həyat yoldaşı Kamilla da kədərli görünürdü. Digər tərəfdən, 73 yaşlı Çarlzın ilk sifarişi təkə İngiltərədə deyil, bütün dünyada manşet oldu.

Kraliça II Yelizavetanın iki böyük övladı səhhəti pisləşəndə Şotlandiyada idi və hər ikisi onunla vidalaşmaq üçün çarpayısının baş ucunda idilər.

Şahzadə Harri səhər Balmoraldan ayrılarkən tək idi və kədərli görünürdü. Sussex hersoqu Şotlandiya mülkünü tərk edən ilk kral idi, lakin nənəsinin səhhətinin pisləşdiyi xəbərindən sonra, ona baş çəkməyə gələn Kral ailəsinin sonuncu üzvü oldu.

Kral ailəsinin üzvləri ilə bir təyyarədə uçmasına icazə verilmədi

37 yaşlı Harri həyat yoldaşı Meqanla görüşmək üçün Windsordakı "Frogmore" Kottecinə qayıdanda kədərli olduğu gözlərindən oxunurdu. Ölə Kraliçanın

olduğu güman edilirdi. Adının gizli qalmasını istəyən mənbə İngiltərə mətbuatına verdiyi açıqlamada aşağıdakı diqqəti çəkən ifadələrdən istifadə edib:

"Çarlz Harriyə Meqanın belə kədərli bir zamanda Balmoraldan olmasının düzgün və ya uyğun olmadığını söyləyib. Üstəlik, Çarlz Me-

"O, bir saatlıq uçuş zamanı çətinliklə tərpəndi və sevimli nəşəsini düşünməyi aydın idi. Kral ailəsinin digər üzvlərinin ona təsəlli vermək üçün

qanın qəsrində xoş qarşılanmayacağını da açıq şəkildə bildirib".

Eynilə, Harriyə qardaşı Şahzadə Uilyam və əmiləri Şahzadə Edvard və Şahzadə Endryunu Şotlandiyaya aparan RAF təyyarəsində uçuşa da icazə verilməyib.

Harry və Meqan cümə axşamı naharda ailənin qalan hissəsi ilə məsləhətləşmədən sonra birlikdə "Şotlandiyaya səyahət edəcəklərini" elan etdilər. Lakin

ətrafda olma- ması çox kədərli idi".

Məlumatla əsasən, Kaliforniyada yaşayan Harri və Meqan Balmorala birlikdə səyahət etmək planlarını açıqlayanda bir sıra xeyriyyə tədbirləri üçün İngiltərədə idilər. Cütlük Londonda keçirilən "WellChild" mərasimində qatılmalı idi, lakin Kraliçanın səhhətinin pisləşdiyini eşidən kimi planlarını ləğv

Harri atasının müdaxiləsindən sonra tək getməyə məcbur oldu. Nəticədə o, Kraliçanın ölümünün elan edilməsindən təxminən 90 dəqiqə sonra Balmora çatdı.

"O, bir saatlıq uçuş zamanı çox kədərli idi"

Bir sərnışın "The Sun" qəzetinə deyib:

etdilər. "Sussex hersoqu və hersoginyası Şotlandiyaya səfər edəcək", - cütlüyün sözcüsü bildirdi.

Lakin Çarlzın Harri ilə söhbətindən sonra, o, səfəri tək, Meqansız reallaşdırmalı oldu. "RAF Northolt"-dan saat 14:39-da havaya qalxan və 15:50-də Aberdində enən təyyarədə yer alan Harri kral ailəsinin digər üzvlərindən bir neçə saat gec çatdı.

Merilin Monro Kraliça ilə görüşdə hansı qaydaları pozub?

İngilis mediası sentyabrın 8-də dünyasını dəyişən II Elizabet və məşhur ulduz Merilin Monronun illər əvvəl Böyük Britaniyada baş tutan görüşü ilə bağlı yazı dərc edib.

Bildirilir ki, II Elizabet hakimiyyətinin uzun illəri ərzində siyasətçilər, elm adamları, din xadimləri və sənət adamları da daxil olmaqla çox sayda müxtəlif şəxsiyyətlərlə tanış olub. Britaniya kral ailəsinin üzvləri filmlərinin premyeralarına görə Londona gəldikləri üçün ulduzlarla tez-tez tanış olublar. Beləliklə, Merilin Monronun Əlahəzrətlə görüşü baş tutub.

29 oktyabr 1956-cı ildə Leicester meydanındakı gözəl Odeon kinoteatrında "La Plata döyüşü"nün premyerası olub. Hollivud kraliçası Monro gecəyə o vaxtkı əri, dramaturq Artur Millerlə birlikdə gəlib. O, digər ulduzlar arasında Kraliça ilə görüşməyi səbrsizliklə gözləyib.

Gənc Elizabetin əynində çiynləri bir qədər aşağı salınmış tünd rəngli paltar, hündür ağ əlcəklər, tiara və digər kral zinet əşyaları olub. Aktrisa isə sinə dekoltesi paltarla gecəyə qatılıb. Bu isə saray qaydalarına zidd olub.

Merilin Monronu Kraliça Elizabetlə görüşəndə protokollara uymayıb: Həm açıq geyinmək qadağan olunduğu halda açıq sinə dekoltesi geynib, həm də Kraliça ilə salamlaşanda baş əyib təzim etməyib.

Növbəti dəfə aktrisa əri ilə bir il sonra yenidən Böyük Britaniyaya səyahət edərkən, o, baqaj normasını aşaraq özü ilə 27 çamadan götürüb. Buna görə Monro 1500 dollar (indiki pulla təxminən 17 000 dollar) cərimə ödəməyə məcbur edilib.

Təsisçi:
Sərdar Cəlaləv

Baş redaktor:
Vüqar Məmmədov
Tel: 070 333 22 85
012 496 98 93
E-mail: vuqar-mt@mail.ru

Dizayner:
Seymur Həsənov

"Hürriyyət" qəzetinin internet unvanı:
Hurriyyet.az
E-mail: hurriyyet@mail.ru
Tiraj: 2500

Redaksiyanın ünvanı:
AZ 1008, Bakı, akademik
Ələşrəf Əlizadə küçəsi, 31
Telefonlar: 496-10-72; 496-08-35

Lisenzianın qeydiyyat nömrəsi: V 165
Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.
Əlyazmalar geri qaytarılmır.
Redaksiyanın kompüter mərkəzində
yığılıb səhifələni və "Futbol+ servis"
mətbəəsində çap edilib.

Bu işarə altında dərc olunan
yazılar reklam xarakterlidir.
Qəzet 1991-ci ildən çıxır.

fat etdikdən sonra, onun yerinə oğlu Çarlz - III Kral keçdi. Çarlz şənbə günü rəsmi olaraq Kral elan edildi.

Anası Kraliça Yelizave-

yanından oğluna telefon açan Çarlz, ona həyat yoldaşı Meqanı Balmorala gətirməməyi əmr etmişdi. Harri'nin həmin vaxt Froqmorda

Bakıda dəhşət...

Ana uşağının yeməyinə zəhər qatıb öldürdü

Sentyabrın 9-da Suraxanı rayonu Hövsan qəsəbəsində 2021-ci il təvəllüdlü uşağın ölümü barədə Suraxanı rayon prokurorluğuna məlumat daxil olub. Bu barədə rayon prokurorluğundan verilən məlu-

matda bildirilib.

Aparılmış araşdırmalarla zərərçəkmişin anası, 2002-ci il təvəllüdlü Nərgiz Bağiyevanın uşağının yeməyinə hidrogen peroksid qatararaq zəhərləməklə qəsdən öldürməsinə əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Faktla bağlı Suraxanı rayon prokurorluğunda Cinayət Məcəlləsinin 120.1-ci (qəsdən adam öldürmə) maddəsi ilə cinayət işi başlanıb. Nərgiz Bağiyeva şübhəli şəxs qismində tutularaq istintaqa cəlb edilib.

İş üzrə istintaq davam edir.

Bakıda bir qrup şəxs intihara cəhd etdi...

Bakıda bir qrup şəxs intihara cəhd edib. Hadisə Yasamal rayonu, Əsəd Əhmədov küçəsi 2 ünvanında baş verib.

Məlumata əsasən, sözügedən ünvanda olan çoxmərtəbəli yarımtikillilərdə ev almış şəxslər tikinti işinin tamamlanmasının 10 ildən çoxdur ki, yubanması səbəbindən intihar etmək istəyiblər.

Əraziyə gələn aidiyyəti qurumlar onları fikirlərindən vaz keçirsələr də, sözügedən şəxslər yenidən bu hərəkəti edəcəklərini deyiblər.

Türkiyədə atışma: 4 azərbaycanlı yaralandı

Türkiyədə baş verən atışma zamanı bir neçə azərbaycanlı yaralanıb. Bu barədə Hurriyyet.az Türkiyə mətbuatına istinadən xəbər verir.

Məlumata görə, hadisə İstanbulda qeydə alınıb. Belə ki, Sarıyer rayonunda kafedə iki qrup arasında mübahisə yaranıb. Mübahisə atışma ilə nəticələnib. Silahlı insident zamanı 4-ü Azərbaycan, 1-i İran vətəndaşı olmaqla 6 nəfər xəsarət alıb. Hadisə yerinə xeyli sayda polis əməkdaşı və təcili tibbi yardım cəlb olunub. Yaralılar yaxınlıqdakı xəstəxanalara çatdırılıblar. Xəsarət alanlardan birinin vəziyyətinin ağır olduğu bildirilir.

İnsidentin hansı səbəbdən baş verdiyi hələ məlum deyil.

ABŞ Qarabağa iki milyon ayırdı

ABŞ Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsindən zərər çəkmiş ərazilərdə minalardan təmizləmə əməliyyatları üçün iki milyon dollar ayırır. Bu barədə bazar günü

ABŞ Dövlət Departamentinin mətbuat xidmətinin açıqlamasında deyilir.

"Regional sülh və əməkdaşlığı təşviq etmək üçün Birləşmiş Ştatlar 2020-ci ilin payızında Cənubi Qafqazda Ermənistan və Azərbaycan hərbi qüvvələri arasında baş vermiş intensiv döyüşlərdən zərər çəkmiş ərazilərdə humanitar minaların təmizləmə əməliyyatları üçün iki milyon dollar ayırdığını elan etməkdən məmnundur. Münaqişə zonasında minalar və partlamamış hərbi sursatlar dinc sakinləri öldürməkdə və şübhəli etməkdə, iqtisadi inkişafı əngəlləməkdə və köçkünlərin təhlükəsiz geri qayıtmasının qarşısını almaqda davam edir.

2021-ci ilin noyabrında elan edilən 500 000 dollara əsaslanaraq, ABŞ-ın yeni maliyyəsi minaları və partlamamış hərbi sursatları təmizləmək üçün minatəmizləmə təşkilatlarının texniki imkanlarını gücləndirməyə davam edəcək. Bu sayılır insanların təhlükəsizliyinin yaxşılaşdırılması və məcburi köçkünlərin öz evlərinə qayıtmasına və həyatlarını təhlükəsiz şəkildə bərpa etməsinə imkan yaratmaq üçün çox vacibdir", - xəbərdə deyilir.

Azərbaycanda qazi intihara cəhd etdi

Azərbaycanda daha bir qazi özünü yandıraraq. Hurriyyet.az-ın məlumatına görə, Xəzər rayonu, Buzovna qəsəbəsi, Qədimqah küçəsi, da-lan 3, ev 9 ünvanında yaşayan 6 aprel 1988-ci il təvəllüdlü, III dərəcəli Vətən Müharibəsi əlili Rüstəmov Elnur Əlibaba oğlu 12.09.2022-ci il tarixində Buzovna Bələdiyyəsinin inzibati binasının qarşısında üzərinə benzin tökərək intihara cəhd edib. Dərhal hadisə yerinə Təcili Tibbi Yardım Briqadası cəlb olunmuş, ilkin tibbi xidmət göstərilərək 5 saylı Şəhər Klinik Xəstəxanasının yanq şöbəsinə yerləşdirilib.

Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyindən (TƏBİB) Modern.az-ın sorğusuna cavab olaraq, qazinin özünü yandırması faktını təsdiqləyiblər.

Bildirilib ki, Elnur Rüstəmov Nərimanov Tibb Mərkəzinin Yanıq bölməsinin Reanimasiya şöbəsində bədənin 70% yanığı ilə müalicə alır.

Rəsmi məlumata görə, onun vəziyyəti kritik ağırdır.

Xəzər Rayon İcra Hakimiyyətindən verilən məlumata görə, Elnur Əlibaba oğlu Rüstəmov 21.07.2022-ci il tarixində İcra Hakimiyyətində olmuş və RİH başçısı tərəfindən qəbul edilib. Qəbul zamanı E.Rüstəmovun şikayəti əsasən əlillik pensiyasını, sığorta ödənişini indiyə kimi ala bilməməsindən və yaşadığı evin həyətə sahəsində sanitariya qovşağının tikilməsinə köməklik göstərilməsindən ibarət olub:

"RİH tərəfindən sözügedən məsələ ilə bağlı Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi ilə əlaqə saxlanılıb. ƏƏSMN tərəfindən E.Rüstəmovun şikayəti araşdırılmış və qurumun rəsmiləri tərəfindən təqdim olunmuş məlumata əsasən vətəndaşa qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş təqaüd və müavinətin təyin olunaraq ödənilməsinin təmin olunduğu bildirilib.

Elnur Rüstəmovun həyatına qəsd etməsi ilə bağlı Xəzər rayon İcra Hakimiyyətindən açıqlama verildi

Bundan əlavə, qazinin mənzil şəraitinin yaxşılaşdırılması ilə əlaqədar RİH tərəfindən Azərbaycan Respublikası Mənzil Məcəlləsinin 51.3-cü maddəsinə əsasən tələb olunan sənədlərin toplanılmasına köməklik göstərilmiş və vətəndaş Rüstəmov Elnur Əlibaba oğlu Xəzər Rayon İcra Hakimiyyətinin 170 nömrəli, 29.07.2022-ci il tarixli Sərəncamına əsasən 2 nəfər ailə tərkibi ilə yaşayış yeri üzrə III dərəcəli Vətən müharibəsi əlili kimi güzəştli əsaslarla mənzil növbəsinə qəbul edilmiş və mənzil uçot sənədləri Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Sosial Xidmətlər Agentliyinə təqdim edilib.

Həmçinin, RİH tərəfindən həmişə diqqət və qayğı ilə əhatə olunan E. Rüstəmovun müraciəti əsasında yaşadığı fərdi yaşayış evinin həyətə torpaq sahəsində sanitariya qovşağı inşa

edilib.

Eyni zamanda Xəzər Rayon İcra Hakimiyyətinin və Buzovna bələdiyyəsinin məsul əməkdaşları tərəfindən vətəndaş Rüstəmov Elnur Əlibaba oğlunun yaşadığı evə defələrlə ziyarətlər olunmuş, ərzaq və maddi yardım edilib.

Əlavə olaraq bildiririk ki, Elnur Əlibaba oğlu Rüstəmov Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiə Nazirliyinin Tibbi-Sosial Ekspert Komissiyasının sonuncu müayinəsinə dair 09.05.2022-ci il tarixli məlumatında "şəxsiyyətin digər davamlı dəyişiklikləri, şəxsiyyətin emosional davamsız pozğunluğu" diaqnozu ilə III dərəcəli əlillik təyin edilib.

Hazırda 5 saylı Şəhər Klinik Xəstəxanasında müalicəsi davam etdirilən Elnur Rüstəmovu dəstək tədbirləri bundan sonra da davam etdiriləcək".

RƏŞAD

Müharibə iştirakçıları Müdafiə Nazirliyinin qarşısına toplaşdı

Veteranlığa ala bilməyən müharibə iştirakçıları Müdafiə Nazirliyi qarşısına toplaşdı. Hurriyyet.az xəbər verir ki, bir qrup müharibə iştirakçısı Müdafiə Nazirliyinin qarşısına gələrək onlara nə üçün veteranlıqlarının verilmədiyini haqda bir açıqlama verilməsini istəyib.

Quliyev Nazim müharibə iştirakçısı olsa da veteranlığını hələ də ala bilmədiyi üçün utandığını bildirib. O, defələrlə çıxış və tələbləri olsa da haqq və istəklərinin yerinə yetirilmədiyini qeyd edib.

Digər müharibə iştirakçısı Lətifov Ağayar isə ona verilən rəsmi cavab məktubunda bunların qeyd olunduğu deyib: "Tamamlama hərbi hissələrinde olduğunuzda görə sizə veteranlıq verilməkdən imtina olunur".

L. Ağayar onun haqqında verilən veteranlıqdan imtina etdiyini əsasını öyrənmək istəyib. O veteranlıq statusunun verilməsi ilə bağlı tələbini qeyd edərkən bunları deyib:

"Biz 80 manatın davasını etmirik.

Yenə çağırılsa, yenə də vətən uğrunda döyüşə gedəyirik. Biz veteranlığımızı alaraq tarixə düşmək istəyirik. Bizə deyirlər "getdin iki ay döyüşdün nə verdilər?" Biz bu sözlərdən utanırıq. Bizə sənəd versinlər ki, biz də səfərbərlikdə olmuşuq, Gəncədə olmuşuq, Goranda olmuşuq, Qubadlıda olmuşuq,

şuq Mən 80 manatdan imtina edərəm. Vətən məni çağırırdı. Mən canımdan keçməyə hazır oldum. Ən azından bizə bir sənəd verilsin ki, biz də müharibə zamanı səfərbər olmuşuq. Özümüzə başqa heç kimi inandırma bilmirik ki, biz də getmişik, Goranda da olmuşuq, Gəncədə də olmuşuq".

"Qərbi Zəngəzur Şərqi Zəngəzur iqtisadi zonasına birləşməlidir"

Zaur Məmmədov:
"ABŞ dövlət katibinin
Qafqaz üzrə baş
məsləhətçisinin bəyanatı
Ermənistanı pərişan edib"

də "Ermənistan və Azərbaycan arasında bütün məsələlərin hərtərəfli və sülh yolu ilə həlli məqsədilə Birləşmiş Ştatlar İkitərəfli və çoxtərəfli formatlarda, həmçinin Avropa İttifaqı kimi həmfikir tərəfdaşlarla birgə fəaliyyətini davam etdirəcək", deyə bildirilib. Xatırladı ki, rəsmi İrəvanın son ümidlərindən biri ABŞ tərəfindən "Qarabağ münaqişəsi hələ bitməyib", "münaqişənin həlli Minsk qrupu çərçivəsində həll edilə bilər" ifadələrini eşitmək idi. Beləcə, Paşinyan komandası Qarabağ məsələsinin artıq gündəmdən çıxdığını başa düşsə, daha yaxşı olar". Bakı Politoloqlar Klubunun sədri hesab edir ki, Azərbaycana səfər zamanı ABŞ diplomatı ətraflı şəkildə regionda gedən proseslər barəsində məlumatlandırılacaq: "Şübhəsiz, Qafqazdan geri qayıdarkən Riker Vaşinqtonda vəziyyətin realıqda necə olduğu barədə ətraflı hesabat hazırlayacaq. Necə ki, bir zamanlar Şarl Mişel də Bakıda izah ediləndən sonra yekun mövqe formalaşmışdı".

"Ermənistan Mehri vasitəsilə dəmiryolunun çəkilişini dondurub, İran isə Rəşt-Astara dəmiryolunun çəkilişini 2008-ci ildə bitirməli olsa da, hələ də uzadır"

Bir neçə gün öncə Azərbaycan-Rusiya-İran arasında Beynəlxalq Şimal-Cənub Nəqliyyat Dəhlizinin inkişafına dair ilk üçtərəfli görüşə də toxunan politoloq bildirib ki, Ermənistan Mehri vasitəsilə dəmiryolunun çəkilişini dondurub, İran isə Rəşt-Astara dəmiryolunun çəkilişini 2008-ci ildə bitirməli olsa da, hələ də uzadır: "Bakıda keçirilən Azərbaycan-Rusiya-İran arasında Şimal-Cənub layihəsi üzrə dövlət nümayəndələrinin görüşü pozitiv notlarla və gələcəyə hesablanan bəyanatla bitməmiş, Tehran 20 ildən çoxdur ki, 164 km-lik yolu tikib qurtara bilmir və Bakıda da növbəti işçi bəyanat verildi. Bu tərəfdən isə Ermənistan Mehridən keçməli olan dəmiryolu xəttinə razılıq versə də, hazırda prosesi faktiki olaraq dondurub. İkinci məsələ

Elxan Şahinoğlu:
"Vasitəçilikdə Moskva və
Brüsseldən geri qalan
Vaşinqton Filip Rikeri
bölgəyə göndərməklə "biz
də varıq" deməyə çalışır"

lədə heyfslənməyə heç dəyməz, çünki bizə də bu - "Ermənistan adekvat deyil", "Paşinyan Rusiya və Türkiyəni birləşdirəcək xəttə yox deyir", "Ermənistan öhdəliklərini yerinə yetirmir" - lazım idi. On-

müavini Şahin Mustafayev, Rusiya baş nazirinin müavini Aleksandr Novak və İranın yol və şəhərsalma naziri Rüstəm Qasimi arasında Beynəlxalq Şimal-Cənub Nəqliyyat Dəhlizinin inkişafına dair üçtərəfli görüşlə bağlı fikirlərini bölüşən "Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu isə qeyd edib ki, tərəflər adıçəkilən dəhlizin inkişaf etdirilməsi məqsədilə əməkdaşlığın daha da gücləndirilməsinin vacibliyini vurğulayıblar: "İranlı nazir çıxışı zamanı dəhliz çərçivəsində daimi katiblik sisteminin yaradılmasını təklif edib. Onun sözlərinə görə, dəhliz çərçivəsində İran ərazisində "Rəşt-Astara" dəmiryolunun yaradılması məsələsi də vacibdir. Nazir onu da əlavə edib ki, sərhədlər vasitəsilə gediş-gəlişin və vizaların verilməsinin asanlaşdırılması vacib məsələlərdəndir. "Biz vizanın alınması məsələsini asanlaşdırmalıyıq, burada bəzi xərclər azaldılacaq, o cümlədən qeyri-qanuni və qeyri-prosessual maneələr aradan qalxacaq", - Rüstəm Qasimi qeyd edib. Beləliklə, Tehran "Şimal-Cənub" nəq-

dəmiryolunun tikintisini isə Rusiya maliyyələşdirə bilər. Rusiya İrana kredit vəd verib. O ki qaldı, İrana viza rejiminin yumşalmasına, rəsmi Bakının gündəliyində bu məsələ yoxdur".

"Filip Riker Bakıda ancaq ABŞ Dövlət Departamentinin Qafqaz üzrə yeni baş məsləhətçisi titulu qəbul edilə bilər"

ABŞ Dövlət Departamentinin Qafqaz üzrə yeni baş məsləhətçisi Filip Rikerin Ermənistan səfərinə gəlincə, "Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri bildirib ki, dövlət katibi Entoni Blinken Filip Rikerin vəzifəsinə "ABŞ-in Minsk Qrupundakı həmsədri" titulu da əlavə edib: "Azərbaycan isə öz növbəsində, nə bu titulu qəbul edir, nə də bu titul adı altında hər hansı diplomatla Qarabağ mövzunu müzakirə etmək istəyir. Belə olan halda Filip Riker Bakıda ancaq ABŞ Dövlət Departamentinin Qafqaz üzrə yeni baş məsləhətçisi ti-

suz da bir məsələ dəqiq bəllidir ki, Qərbi Zəngəzur Şərqi Zəngəzur iqtisadi zonasına birləşməlidir".

"Rəsmi Bakının gündəliyində İranla viza rejiminin yumşalması məsələsi yoxdur"

Azərbaycan baş nazirinin

liyyat dəhlizi ilə bağlı 3 məsələnin həllini istəyir. Birincisi, dəhlizin daimi katibliyi yaradılsın. İkincisi, Rəşt-Astara dəmiryolunun tikintisi üçün vəd edilən kredit ayrılınsın. Üçüncüsü, Rusiya, Azərbaycan və İran vətəndaşlarının sərhəd keçidləri asanlaşdırılınsın, yəni viza rejimi ləğv edilsin". Politoloqun qənaətinə görə, daimi katibliyin yaradılması mümkündür: "Rəşt-Astara

titulu qəbul edilə bilər və onunla ancaq Azərbaycanla Ermənistan arasındakı danışıqların mövcud vəziyyətinin müzakirəsi mümkündür. Vaşinqton vasitəçilikdə Moskva və Brüsseldən aşkar geri qalır, ona görə Filip Rikeri bölgəyə göndərməklə "biz də varıq" deməyə çalışır.

Vazeh BƏHRAMOĞLU

Bugünlərdə Rusiyada səfərdə olan Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Vladivostokdakı erməni icması ilə görüşündə qeyd edib ki, Ermənistan və Azərbaycan arasında dövlət sərhədlərinin demarkasiya və delimitasiya prosesi ilə bağlı təhdidlər var. Paşinyan bildirib ki, sonuncu Brüssel görüşündə Ermənistanı narahat edən ən vacib məsələlər üzrə ümumi mövqeyə gəlmək mümkün olmayıb: "Azərbaycan beynəlxalq meydanlarda Ermənistan qarşı hər hansı ərazi iddiasının olmadığını deyir. Ancaq onlar "Şərqi Zəngəzur" terminindən istifadə edirlər, bu isə "Qərbi Zəngəzur"un mövcudluğu deməkdir. Bütün bunlarda gizli məna var".

Ermənistanın baş naziri onu da əlavə edib ki, hansı xəritələrlə sərhədin müəyyən edilməsi ilə bağlı müxtəlif fikirlər var: "Deyirlər, 1921, 1923, 1975 və ya 1969-cu il xəritələri ilə. Biz deyirik ki, demarkasiya və delimitasiya hüquqi qüvvədə olan sənədlər vasitəsilə həyata keçirilməlidir. Azərbaycanda belə bir bəyanatlar səsləndirilib ki, hansısa ildəki xəritə təsdiqləyir ki, Zəngəzur Ermənistan qanunsuz olaraq verilib və yaxud hansısa yaşayış məntəqəsi qanunsuz olaraq Ermənistan verilib. Bu, destruktiv yanaşmadır, amma bu özündə Azərbaycanın ambisiyasını və daxili təhdidini göstərir. Biz irəli getməliyik və demarkasiya, delimitasiya məsələsinin həllinə nail olmalıyıq, o cümlədən Qarabağ məsələsinin həllini tapmalıyıq".

"İrəvanın dezinformasiya yayma təşəbbüsünə baxmayaraq, Filip Riker səfərə Minsk qrupunun həmsədri kimi deyil, Dövlət Departamentinin Cənubi Qafqaz üzrə nümayəndəsi kimi gəldiyini qeyd edib"

Bu arada, onu da nəzərinizə çatdırmaq ki, ABŞ dövlət katibinin Qafqaz üzrə baş məsləhətçisi Filip Riker bugünlərdə İrəvana səfər edib və Nikol Paşinyanla Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normallaşdırılmasını müzakirə edib. "Hürriyyət" xəbər verir ki, ABŞ dövlət katibinin Qafqaz üzrə baş məsləhətçisinin Ermənistan səfərini qiymətləndirən Prezident yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının müşaviri, Bakı Politoloqlar Klubunun sədri Zaur Məmmədovun fikrincə, rəsmi İrəvanın dezinformasiya yayma təşəbbüsünə baxmayaraq, Filip Riker səfərə ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri kimi deyil, Dövlət Departamentinin Cənubi Qafqaz üzrə nümayəndəsi kimi gəldiyini qeyd edib: "Rikerin səfəri Ermənistan mediasında çox az və zəif işıqlandırılıb, baxmayaraq ki, İrəvanda Paşinyan, Rubinyan, Mirzoyan və Qriqoryan ilə görüşlər keçirib. İrəvana səfərinin yekunlarına dair diplomatın bəyanatı isə Ermənistanı pərişan edib, çünki bəyanatda Qarabağ ifadəsi yoxdur! Əvəzin-

ADP Əvəz Zeynallının həbsini qanunsuz hesab edir

Partiya bu həbsin siyasi mötəvlə olduğunu bildirib və hakimiyyətdən bu cür əməllərə son qoymağı tələb edib

Dünən ADP İdarə Heyətinin ölkə və beynəlxalq aləmdə baş verən ictimai siyasi vəziyyətə dair növbəti toplantısı keçirilib.

Partiyanın mətbuat xidmətindən "Hurriyyet"ə verilən məlumata əsasən, toplantı iştirakçıları beynəlxalq ictimaiyyətin diqqət mərkəzində olan Rusiyanın Ukraynaya qarşı təcavüzkar müharibəsinə bir daha münasibət bildirib və son günlər müharibənin gedişində Ukrayna ordusunun əldə etdiyi hərbi nailiyyətləri təqdir edib. Eyni zamanda partiya yetkililəri müharibə ritorikasıdan əl çəkməyən, dinc əhaliyə qarşı qadağan olunmuş silahlardan istifadə edən Putin Rusiyasının işğalçı əməllərinin qarşısının alınması üçün beynəlxalq birliyin birgə səylərinin artırılmasının və müharibəni alovlandıran, on minlərlə insanın məhv olmasına rəvac verən müharibə canilərinin, o cümlədən, Azərbaycanın dinc əhalisinə qadağan olunmuş silahlardan istifadə edən Ermənistan canilərinin beynəlxalq tribunala verilməsinin vacibliyini diqqətə çatdırıb.

İdarə Heyəti son vaxtlar Ermənistanın üçtərəfli sazişin ruhuna zidd olaraq Xankəndi iqtisadi zonasında separatçıları dəstəkləyən addımlar atmasını, Kəlbəcərə doğru yürüşlər keçirməsini, separatçı rejimin yaradılmasının 31-ci ildönümü ilə bağlı separatçılara təbrik məktubu göndərməsini qətiyyətlə pisləyib və bu addımların arxasında rus "sülhməramlı" qüvvələrinin yarıtmaz fəaliyyətinin durduğunu bildirib.

İdarə Heyəti son vaxtlar Türkiyə ilə Yunanıstan arasında münasibətlərin getdikcə daha gərgin fazaya daxil olmasından, Yunanıstanın beynəlxalq müqavilələrlə üzərinə götürdüyü öhdəliklərə məhəl qoymadan Türkiyəyə qarşı təcavüzatlarında bulunmasından ciddi narahat olduğunu bildirib və Yunanıstanı arxasına alan dövlətləri bu əməllərdən çəkinməyə, beynəlxalq sülhə, təhlükəsizliyə təhdid olan bu davranışlardan uzaq durmağa çağırıb.

İdarə Heyəti Qarabağda qeyri-qanuni fəaliyyət göstərən qondarma rejimin "xarici işlər naziri" kimi qələmə verilən David Babayanın ABŞ-a səfərini və 19 sentyabr tarixində ABŞ Konqresində məruzə etməyə hazırlaşmasını qətiyyətlə pisləyib, bu hadisəni ABŞ-ın separatçı rejimlərdə dəstəyi kimi dəyərləndirib. İdarə Heyəti bu addımların Cənubi Qafqazda sülhün və təhlükəsizliyin pozulmasına xidmət etdiyini və ABŞ-Azərbaycan arasında strateji müttəfiqliklə bir araya sığmadığını bildirib.

İdarə Heyəti Xural TV-nin rəhbəri, tanınmış jurnalist Ə.Zeynallının və vəkili E.Sadiqovun haqqında dörd aylıq həbs qətimkan tədbiri seçilməsinə də münasibət bildirib. Həbsin gecə saat dörd radələrində baş verməsinə, onların ofisində axtarış aparılmasına diqqət çəkən partiya yetkililəri bu həbsin Cinayət Prosessual Məcəlləsinin tələblərinə zidd olaraq həyata keçirildiyini, həbsin siyasi mötəvlə olduğunu bildirib və hakimiyyətdən bu cür qanunsuz həbslərin aparılmasına son qoymağı tələb edib.

İdarə Heyətində sonda təşkilati məsələlər müzakirə olunub və partiyanın Ali Məclisinin keçirilməsi ilə bağlı təşkilati işlərə bağlı müvafiq qurumlara tapşırıqlar verilib.

Hazırladı: KƏNAN

Xameneinin ölüm xəbəri yayıldı

Tehrana qoşun yeridildiyi iddia edilir...

İki gündür sosial şəbəkələrdə İranın Ali dini lideri Əli Xameneinin ağır xəstə olması, buna görə ali şüranın toplantısının təxirə salınması barədə məlumatlar yayılır. "Amerikanın səsi" Şərqi Azərbaycan vilayətinin Mütəxəssislər Məclisindəki nümayəndəsi Həşim Həşimzadə Hərisinin iclasın Əli Xameneini "narahat etməmək üçün" təxirə salındığını ilə bağlı açıqlamasını yayıb. Bu isə müxtəlif iddiaların daha da genişlənməsinə səbəb olub.

Xameneinin vəziyyətinin son dərəcə kritik olduğu, hətta vəfat etdiyi, buna görə də onun oğlu Müctəbanın İranın Ali rəhbəri vəzifəsinə hazırlandığı haqqında xəbərlər yayılmaqdadır.

Məsələ ilə bağlı axar.az sorğusuna cavab olaraq İran səfirliyindən verilən açıqlamada yayılan məlumatların həqiqəti əks etdirmədiyini bildirilib.

"Bizdə olan məlumata görə, Xamenei vəfat etməyib. Ağsağ-salamatdır və heç bir problemi yoxdur. O öz işinin başındadır", - deyər bildirilib.

"O, bu ilin sonuna kimi..."

"İran İslam Respublikası lideri Seyid Əli Xameneinin ümumi vəziyyəti ağırdır. Artıq onun xərcənginə qarşı yeni müalicə üsulları nəticə vermir. O, bu ilin sonuna kimi prostat xərcəngi ilə mübarizə apara bilməyəcək".

Bu barədə isə İran İslam Respublikası liderinin səhhətinə nəzarət edən tibbi qrupundakı bir mənbə məlumat verib.

"Həqiqətən həkimlər qrupu cəhdlərini dayandırmasa da, xərcəng bütün bədənə бүрүdü, indi xərcənglə mübarizə aparmaq mənasızdır", - mənbə bildirib.

"Tehrana qoşun yeridilib"

"İranda ciddi hərəkətlənmə başlayıb. Ötən gün (səhərgün - red.) İsfahan və Tebrizdəki ordu hissələri Tehrana aparılıb".

Bunu isə Ümid Partiyasının sədri İqbal Ağazadə sosial şəbəkə hesabında paylaşmış. Onun sözlərinə görə, İranın dini rəhbəri ayətulla Əli Xameneinin dünyasını dəyişməsi güman edilən versiyalardan biridir.

"Hakimiyyət içərisində ciddi qarşıdurma var. Yeni dini rəhbərin kim olacağı barədə bir neçə qrup və maraqlı dövlətlərin mübarizəsi gedir. Güney Azərbaycan üçün mübarizənin yeni mərhələsi başlayacaq. Bunu bilən fars hakimiyyəti güneyli liderlərin və fəallərin hərəkətlərini, evlərini tam nəzarətə götürüb. Həbslər və terror da gözlənilir".

Partiya sədri həmçinin cənublu soydaşlarımıza da müraciət edib: "Onları birliyə və ayıq-sayıqlığa, vahid mövqə nümayiş etdirməyə çağırıram. Heç bir təcavüzata uymadan, vahid milli cəbhədə birləşərək addım-addım istiqlalımıza yürüməliyik. Rejimi kimse qoruya bilməyəcək. Biz Güney Azərbaycanın istiqlalı üçün sistemli, ardıcıl, qətiyyətli mübarizə dövrünə qədəm qoyuruq".

Hazırladı: RƏŞAD

"Elçin Sadiqovun həbsi ilə bağlı məsələ diqqətimizdədir"

Vəkillər Kollegiyasının sədri: "Əminəm ki, bütün məsələlərə qanunauyğun olaraq hüquqi qiymət veriləcək"

“Əsassız şayiələrə, yalan məlumatlara, uydurma xəbərlərə əhəmiyyət vermədən çalışırıq obyektiv olaq. Bütün məsələlərdə mötəbər faktlara və qanuna söykənərək rəyimizi bildirmişik.

Vəkillərin fəaliyyətinə müdaxilə, onlara qarşı qanunazidd hərəkətlər olanda Kollegiya üzvlərini publik qaydada və təsirli müdafiə edir. Vəkil Elçin Sadiqovun həbsi ilə bağlı məsələ də diqqətimizdədir. Azərbaycan hüquqi dövlətdir və əminəm ki, bütün məsələlərə qanunauyğun olaraq hüquqi qiymət veriləcək".

Bunu "e-huquq.az" a açıqlamasında Vəkillər Kollegiyasının sədri Anar Bağırov vəkil Elçin Sadiqovun həbsinə münasibət bildirərək deyib.

O bildirib ki, qüvvədə olan "Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında" qanunun tələblərinə görə vəkillərin toxunulmazlıq hüququ yoxdur.

Vəkillər barəsində cinayət təqibi başlanılıb və qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən aparılıb. Vəkilin həbsinə gəldikdə isə, A.Bağırov qeyd

edib ki, onun cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi ilə bağlı "Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında" qanunun 7-ci maddəsinə uyğun olaraq Vəkillər Kollegiyasının Rəyasət Heyətinə rəsmi qaydada məlumat verilib:

"Burada qanunun tələblərinə riayət olunub və pozuntu mövcud deyil. Bunu rəsmən bəyan edərim. Qanuna görə, vəkillər fərdi qaydada, vəkil bürolarında, hüquq firmalarında və ya məsləhətxanalarda fəaliyyət göstərə

bilərlər. Elçin Sadiqov fərdi qaydada fəaliyyət göstərən vəkilidir və uzun müddət Göygöl şəhərində fərdi qaydada fəaliyyət göstərib.

Lakin 2021-ci ilin dekabr ayının 1-dən etibarən Elçin Sadiqov fəaliyyətini Bakı şəhərində davam etdirmək istəyilə bağlı Vəkillər Kollegiyasına müraciət edib. Rəyasət Heyətinin 1 dekabr 2021-ci il qərarına əsasən Elçin Sadiqov Bakı şəhəri Binəqədi rayonu, Ə.Naxçıvanski küçəsi 44, mənzil 18-də vəkil kimi fəaliyyət göstərib.

Vəkillər Kollegiyasının Rəyasət Heyəti də buna etiraz etməyib və bu ünvan reyestrə əksini tapıb. Həmin ünvanda ofisdə axtarış, sənədlərin götürülməsi və hər hansı prosessual tədbirlər həyata keçirilməyib. Biza vəkilin başqa ofisinin mövcudluğu barədə vəkilin özü tərəfindən məlumat təqdim edilməyib".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

**Azərbaycan Respublikasının dünya birliyinə
integrasiyası, region ölkələri və digər dövlətlərlə,
beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi**

I YAZI

Azərbaycan üçün regional, hətta global balans yaratmaqda, həm də təhlükəsizliyini təmin etməkdə əsas strateji tərəfdaş ölkə qardaş Türkiyədir. Heç şübhəsiz, Türkiyənin uğuru bizim də uğurumuzdur. Türkiyənin global səviyyədə daha üstün mövqeyə gəlməsi nəinki bizə, hətta Yaxın Şərq, Mərkəzi Asiya və digər türk dövlətlərinə də təsir edən amildir. Başqa sözlə, bölgədə sülhün bərqərar olmasında Türkiyənin gücünün və rolunun artması vacibdir.

Bu baxımdan, 2023-cü il seçkilərinin qardaş ölkədə dinc və demokratik şəraitdə keçməsi bizim üçün da vacib amillərdəndir. Odur ki, müəyyən güclərin seçki ərəfəsində Türkiyədə daxili asayişə pozmaqda maraqlı görünməsi haqda irəli sürülən ehtimallar bizi narahat etməyə bilməz. Amma bunlar sadəcə mülahizələr olduğundan, güman edək ki, qardaş ölkədə proseslər demokratik axarda inkişaf edəcək və seçki prosesi dinc şəraitdə başa çatacaq.

Bəs, Türkiyə 2023-cü il seçkilərinə nə ilə gedəcək, yaxud qardaş ölkənin "heybəsinə" ona qələbə qazandıracaq nələr var?

Sirr deyil ki, Türkiyə Ərdoğan hakimiyyəti ilə əl-qolunu buxovlayan ABŞ-dan müstəqil siyasət yürütmə dönməsinə qədəm qoydu. Bu müstəqil siyasəti Yaxın Şərq, Şərqi Avropa və Cənubi Qafqazı da içinə aldı. Türkiyə bir zamanlar Osmanlının birləşdirirdi coğrafiyaya yenidən yayılmaq trayektoriyasını götürərək, öz siyasəti sərhədlərini əvvəlki çizgilərə doğru genişləndirməkdədir. Hansı ki, bu məsələ də bütün coğrafiyaya sülh və rifah vəd edir.

Şübhəsiz, seçki ərəfəsində Türkiyə xarici uğurları ilə bərabər, daxili sferanı da düzəlməlidir. Bu, necə mümkün olacaq? Bu suala cavab tapmadan öncə xarici sferaya nəzər salaq.

Cızılan mənzərədən bəlli olur ki, Türkiyə siyasəti təsirini Osmanlı zamanında olduğundan daha geniş əraziyə yaymaq xətti tutur və fikrimizcə, bu global sülh baxımından zəruridir.

2021-ci il noyabrın 12-də Türkiyənin İstanbul şəhərində keçirilən Türk Şurasının səkkizinci (və yekun) zirvə toplantısında qrupun adı dəyişdirilərək Türk Dövlətləri Təşkilatına (TDT) çevrildi və Türkmənistan müşahidəçi dövlət kimi qəbul edildi. Eyni zamanda, "Türk dünyasına baxış - 2040" sənədi də təsdiq edildi. Mövcud vəziyyət onu göstərir ki, TDT bütün sahələrdə, xüsusən də iqtisadi, təhsil

təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məsələləri müzakirə edildi.

İkincisi, təşkilat üzv ölkələrin informasiya texnologiyaları nazirlərinin Bakıda keçirilən xüsusi iclasında kibertəhlükəsizlik üzrə regional əməkdaşlığın artırılmasına dair təkliflər irəli sürüldü. Elektron imzanın tanınması ilə əlaqədar integrasiya həm çoxtərəfli, həm də ikitərəfli formatda həyata keçiriləcək.

Üçüncüsü, TDT-in Özbəkistanın paytaxtı Daşkənddə keçirilən aqrobiznes forumunda üzv ölkələr arasında birgə layihələrin həyata keçirilməsi yolu ilə əməkdaşlığın genişləndirilməsi imkanları, xüsusilə kənd təsərrüfatı təhsili, texnologiya transferi, eləcə də bitki və

olaraq Türkiyə ilə Azərbaycanın qazandığı töhfədir.

Belə ki, 2022-ci ilin iyul ayının sonunda 15 ölkə təşkilatı müşahidəçi qismində qoşulmaqda maraqlı olduğunu bəyan etdi. Bir neçə səbəb bu faktı labüd edir. TDT üzvü olan ölkələr zəngin təbii ehtiyatlara, müasir infraqururktura, enerji resurslarına və Avropa İttifaqı və Çinə doğru logistika arteriyalarına malikdirlər. Bundan əlavə, təşkilat siyasəti baxımdan heç bir rəqabətə davamlı üçüncü tərəflə üzleşməyib. TDT üzvləri arasında münasibətlər baxımından ikitərəfli əlaqələr mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu baxımdan, Mərkəzi Asiyadan Xəzər dənizindən keçərək ötürülən nəqliyyat marşrutlarının və enerji dəhlizlərinin inkişafına xüsusi diqqət yetirilir. Bu nöqteyi-nəzərdən həmin ölkələrdə böyük infraqururktur investisiyaları qoyulub və belə investisiya layihələri genişlənir.

Beləliklə, bütün yolları, o cümlədən Xəzər dənizindən keçən Transxəzər Şərq-Qərb-Orta Dəhlizini Mərkəzi Asiyanın enerji resurslarının global ixrac marşrutları ilə əks olunan regionun əsas arteriyalarına çevirmək firsəti yarandı və bu siya-

Baxmayaraq ki, Türkiyənin müstəqil şəkildə öz oyununu qurması, özünəməxsus siyasəti mövqeyi nümayiş etdirməsi Qərbin xoşuna gəlmir, amma Qərb qardaş ölkənin vazkeçilməz partnyor olduğunu anlayır və Rusiya ilə baş verən yaxınlaşmaya rəğmən onu öz səfəndə saxlamağa çalışır. Belə ki, Rusiya-Türkiyə iqtisadi əlaqələrinin dərinləşməsi ilə bağlı son açıqlamalar ABŞ-ı məsələyə daha geniş prizmadan baxmağa, rəsmi Ankara ilə hesablaşmağa vadar edir.

2000-ci illərin sonlarından etibarən Kremlin Şərqi Aralıq dənizi və Qara dənizdəki strateji məqsədi Türkiyə ilə yaxınlaşmaq, onu Atlantik alyansdan qoparmaq və Rusiya düşərgəsinə keçirmək olub. ABŞ geosiyasət reallıqlarını görməməzliyə vura bilməz-Vaşqintonun görmək istədiyi müttəfiq Türkiyə Qərbin ətəyinə qaytarılmalıdır. ABŞ öz nöqteyi-nəzərinə görə Türkiyənin razı salınması üçün lazım olan müsbət və mənfi alətlərdən istifadə etməlidir. Ən əsası, ABŞ Rusiyanın Türkiyəni istiqamətləndirmə üçün yaratdığı stimulları aradan qaldırmaq üçün geosiyasi mənzərəni dəyişməlidir, əlbəttə, bu

**Bu seçkinin Azərbaycanın xarici siyasətinə
təsir imkanları hansı səviyyədədir?**

Regionun taleyini dəyişəcək seçki

Qardaş Türkiyədə gözlənilən 2023-cü il seçkilərinin taleyi necə olacaq?

və mədəniyyət sahələrində çoxtərəfli əməkdaşlığa, eləcə də regional əməkdaşlıq məsələlərində etimadın yaradılmasına xüsusi maraq göstərir. İqtisadi integrasiyanı təşviq etmək və global böhranlara adekvat cavab vermək üçün TDT ticarət, enerji, nəqliyyat və logistika, kibertəhlükəsizlik, kənd təsərrüfatı, turizm, asayiş, müasir çağırışların aradan qaldırılması üçün platformaların formalaşdırılması və mədəni əlaqələr daxil olmaqla müxtəlif istiqamətlərdə əməkdaşlığı təşviq edir. Bir neçə son nümunə bu səyləri nümayiş etdirdi.

Birincisi, TDT-in daxili iqtisadi integrasiya və əməkdaşlıqla bağlı bəzi işləri və layihələri Avropa və Asiya arasında ticarət-iqtisadi əlaqələrin inkişafı və möhkəmlənməsi üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Qırğızıstanın paytaxtı Bişkekə keçirilən TDT-nin Gömrük Xidməti rəhbərlərinin səkkizinci iclasında daşımaların səmərəliliyinin artırılması, malların sərhəd nəzarətindən keçirilməsinin optimallaşdırılması, nəqliyyat-logistika sisteminin inkişaf etdirilməsi məqsədi daşıyan sadələşdirilmiş gömrük dəhlizinin yaradılması, eləcə də bu proseslərin asanlaşdırılması və

heyvan sağlamlığı sahəsində müzakirə edilib. İyulun 28-29-da İstanbulda keçirilən Türk Dövlətləri İnsan Resursları Təşkilatının ilk iclasında üzv ölkələr mövzuya dair işçi qruplarının formalaşdırılması, təcrübə mübadiləsi proqramları, TDT üzvü və müşahidəçi dövlətlərin bürokratları üçün hərtərəfli təlim proqramının başlanmasına dair razılaşma əldə etdilər. Təşkilat regional təsirdən kənarda beynəlxalq miqyasda əlaqələrin genişləndirilməsini davam etdirir və ÜST, ATƏT və BMT İnkişaf Proqramı kimi global qurumlarla əməkdaşlıq edir.

Macarıstanın qurumda təmsilçiliyinin Avropa ölkələri və qitə təşkilatları ilə əlaqələrin inkişafında bu istiqamətdə xüsusi rol oynayaçağı gözlənilir. Təsədüfi deyil ki, keçən il Macarıstan Budapeştin Vişeqrad Qrupuna (V4) rotasiyalı sədrliyi dövründə TDT və Vişeqrad Qrupu (V4) dövlət başçıların birgə sammitinin çağırılmasını təklif etmişdi. Hazırda TDT getdikcə daha cəlbedici olur və müxtəlif ölkələr ya ona qoşulmağa, ya da onun fəaliyyətində müşahidəçi qismində iştirak etməyə can atırlar və bu səylərin bəhrə verməsi istisnasız

sət Bakıda Azərbaycan, Qazaxıstan və Türkiyə xarici işlər və nəqliyyat nazirlərinin ilk üçtərəfli görüşü ilə təsdiqləndi. Beləliklə, TDT formatının həm regional, həm də daha geniş mənada təhlükəsizliyin, sabitliyin və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsində effektiv mexanizmə çevrilməsi planlaşdırılır.

Bununla belə, təşkilat sırf üzv dövlətlər çərçivəsində fəaliyyət göstərməklə məhdudlaşmır. TDT mütəmadi olaraq qonşu dövlət və təşkilatlarla əməkdaşlıq edir. Hazırda global təhlükəsizliyə, sabitliyə və iqtisadi inkişafa təhdidlər artıqca, nəqliyyat, enerji və iqtisadi sektorlarda əməkdaşlığın gücləndirilməsi Avrasiya regionunun risk və təhdidlərinin qarşısının alınması və azaldılması üçün həlledici əhəmiyyət kəsb edəcək. Ona görə təsədüfi deyil ki, TDT Avrasiya məkanında "yeni geosiyasi realıq" kimi qiymətləndirilir.

Türkiyənin Cənubi Qafqazda möhkəmlənməsiylə Mərkəzi Asiyaya uzanması fonunda Rusiya ilə də əlaqələri daha sıx şəkildə alır. 2022-ci ilin fevralından bu yana sürən Rusiya-Ukrayna müharibəsinin sülhlə nəticələnmə səylərində Türkiyə mühüm rol oynamaqdadır.

Vaşqintonun baxışındır. Əslində isə Türkiyəni heç kim istiqamətləndirmir. Türkiyə öz oyununu qurur və aparır. ABŞ-ın fikrincə, Rusiya Ukraynada və müvafiq olaraq Qara dənizdə mövqelərini gücləndirməklə nəhayət Türkiyəni qərb düşərgəsindən qoparmağa və bununla da Sevastopoldan Şərqi Aralıq dənizinə maneəsiz dəniz yolu açmağa ümid edir. Yaxud belə də demək olar ki, Rusiyanın Türkiyənin siyasəti strateji oriyentasiyasını dəyişmək istəyinin səbəbi sadədir: Türkiyə "düşmən dəniz koalisiyası"nın - NATO-nun üzvü kimi Rusiya üçün tarixi təhlükə yaradır. ABŞ və Rusiyanın bu tövrü onu deməyə əsas verir ki, Türkiyə nə rusiyapərəst, nə də qərbpərəst deyil.

Əlbəttə, bu proseslər 2003-cü ildə Türkiyədə keçiriləcək seçkilərin taleyinə birbaşa təsir göstərmir. Ən azı ona görə ki, seçkinin taleyini xalq, əlahəzrət seçici həll edir. Amma onu da istisna etmək olmaz ki, indi regionda yaranmış vəziyyət xarici faktorları da gözərd etməyə imkan vermir. Bu faktor isə hazırda bütün daxili gücləri beynəlxalq dəstək əldə etmək üçün gecəgündüz düşündürən amildir. Bəs, bu dəstəyi hansı qüvvə əldə edəcək? Ərdoğan hakimiyyəti Qərblə anlaşıla biləcəkmi? Bu və digər suallara növbəti yazımızda aydınlıq gətirməyə çalışacağıq.

Üviyyə ŞÜKÜROVA

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında çap olunur

Qarşımda 1990-cı ildə nəşr olunmuş bir kitab var, “Didərginlər”. Kitabda neçə-neçə ziyalının qəzəb dolu yazısı verilib. illər keçib, bir məqalə öz aktuallığını itirməyib. Oxuyursan, dəhşətə gəlirsən, doğrudanmı biz bu bəlalara tab etmişik, dözmüşük? Bəli, tab da gətirmişik, dözmüşük...

O vaxtları nə qədər də sadəlövh olmuşuq. Heç demə dəhşətli məğlubiyyət, gül kimi şəhərlərin o qədər də müqavimət göstərmədən düşməne verilməsi hələ qabaqda imiş. Kimin ağılına gəlirdi ki, camaatının hazırcavablığı, ötkəmliyi ilə ad qazanmış Ağdam iki gün boş qalacaq. Bu oyun Şuşanın da başına gələcək...

Milli təhlükəsizlik naziri Namiq Abbasovun parlament tribunasından yeddi yüzdən çox qız-gəlinin cariyyə kimi xarici ölkələrin əxlaqsızlıq yuvalarına satılması barədə məlumatı ömrüm boyu yadımdan çıxmaz.

Fikirleşdim, tutaq ki, bu xarabanın iqtidarı da, müxalifəti də arsızlığı, xoşqeyrətliyi boynuna götürüb, bəs bu 700 qız-gəlinin atası, əmisi, dayısı başqa kişi əqrəbası hansı cəhənnəmdədirlər?

Niyə ermənilərdən biz heç olmasa beş-on nəfər girov götürməmişik? Niyə Bakıda bizim biqeyrətlərlə işbirliyi qura bilmiş erməni əsilli haramzadaların birinin də burnu qanamayıb?

Tək-tük qeyrət sahibi ayağa qalxıb əyalət avantüristlərinin bir-həbs olunub xüsusi istintaqın aparılmasını tələb edəndə ağzını bu sözlərlə yummuşuq: “İçimizdə düşmən axtarmayaq!”, “Olan olub, keçən keçib!”, “Köhnə sandıqları açıb-tökmək bizlərə xeyir verməzi!”, “Onsuz da Quran səhi-fələrindən köynək də geysən, heç nə edə bilməyəcəksən!” və s.

Məmləkətin az qala yarısı vıran olur, nə ölənlərin, nə itkin düşənlərin dəqiq sayı bilinmir. Onsuz da qibləsini unutmuş xalqı bir daha çaşdırmaq üçün məhkəmə məzhəkələri qururlar. Şuşa ilə əlaqədar qurulmuş “məhkəmə” yadınızdan sıxmayıb ki? Hakimin, əlinizdə kifayət qədər texnika, canlı qüvvə olduğu halda, niyə Şuşanı müdafiə etmədiniz, sualına “general” Tahir Əliyevin “Əcəb elədim!” cavabını televizordan milyonlar eşitdi. Elə bil söhbət xalqın qeyrət qalasından yox, bir çuval qoz, fındıqdan gedirdi.

Başqa ölkədə belə cavab üstündə adamı dar ağacı altına göndərirlər. Bizdə isə nə Tahir ağaya, nə də məhkəmə oyunlarını quranlara güldən ağır söz deyilmədi.

44 günlük zəfərlə bitən müharibə bütün siyasi buqələmunlar, yaltaqlar, əsl zinakarlar üçün xilas kəməri rolunu oynadı. İndi nəyi desəniz boş gəvəzələmə, primitiv məddahlıqla ört-basdır etmək asandır. On illər boyu başqa ölkələrdən it kimi qovulmuş neçə-neçə sekta, missioner qrupu Bakıda qeydiyyatdan keçərək işə başladı. Elə təkə “Yəhova şa-

Zakir Qaralovun nə ilə məşğul olduğunu neçə illər ərzində görməyiblər?

Pulgir haramzadaları, karyeristləri ideoloji işin yaxınına buraxmaq olmaz!

Firuz HAŞIMOV

hidləri” adlı mənfur qüvvənin ölkədə qol-qanad açmasını göstərmək kifayətdir. Bir əbləh fikirləşmədi ki, bu tənqidçiləri həttə Rusiyada nəfəs almağa qoymurlar. Bütün ideoloji aparatın Ramiz Mehdiyevin qulbəçələrinin əllərində cəmlənməsi o demək idi ki, cəmiyyət indiyə qədər görünməmiş ideoloji nihilizmlə, laqeydlilik və biganəliklə üzbəüz qalacaq. Bu cəmiyyətdə kişi kimi dərdləri açıb-tökən, sidq-dillə işləmək istəyənlərə yer olmayacaq. Elə belə oldu.

Nə Yazıçılar birliyindən, nə Prezident aparatından bu illər ərzində bir nəfər də olsun çıxıb millətin mənəvi aləminə qənim kəsilmiş qüvvələrin, ayrı-ayrı yaramazların üzərinə gedən tapılmadı.

Sovet hakimiyyəti illərində Moskva irticasının qarşısında canla-başla qulluq edib ad-san, orden, medal alanların törəmələri irəli çəkildilər. Elə bil bunlara fərman verilmişdi ki, siz də dedələriniz kimi ancaq qoyulan çərçivədə vətəndən, millətdən gəvəzələyin, Milli Məclisdə, hakimiyyətin yuxarı eşalonlarında ermənilərin nə qədər qohum-qardaşlarının olması qoy sizləri maraqlandırmınsın.

...Mən hələ neçə il bundan

əvvəl yazmışdım ki, ancaq qazancılarını, tayfasının, qohum əqrəbasının xeyrini güdən YAP “ideoloqları” ilə biz heç vaxt ağ günə çıxmayaçağıq. Əgər bu qədər dəhşətlərdən sonra azərbaycanlı valideynlər balaları ilə rus məktəblərinin qapılarına xahiş-minnətlə gəlirlərsə, onda qəhr olsun belə ideoloji aparat. Neçə illərdir ki, bizim məhəllədə “Yəhova

Amma onu da bilirəm ki, illər ərzində bu sahədə iki qara qəpiklik iş görməmişiniz. Siz bər-bəzəkli iclas salonlarını, telestudiyaları qoyub “qara camaatın” içinə girən deyilsiniz, qorxursunuz. Nəqafil veriləcək ağır suallardan qorxursunuz!

Amma kişili-qadınli missonerlər qorxmurlar, həyasızcasına bloklara da girirlər, küçədə, bayırda istediklərini çənələrinin altı-

Mən onda iqtidarın sayəsində neynim demədən yaşayan Qənirə Paşayevaya, Bahar Muradovaya müraciət etmişdim ki, ay camaat üçün nüsxəbəndlik eləməyi sevən xanımlar, şəhərdə tək bir yerdə yox, neçə-neçə məkanda təriqət dəlləlləri qız-gəlinləri yoldan çıxarırlar, nə olar bur dəfə cürətə gəlib həmin toplantılara qatılın, xalqın mənəvi aləmini şikəst edənləri divara qısnayın...

şahidlərinin” təbliğatçıları minlərlə gənc ananı, qadını yoldan çıxarmaqla məşğuldurlar. Bunların mənfur toplantılarında, balaca (!!) uşaqların sayı-hesabı olmurdu (indi pandemiya ilə əlaqədar olaraq əvvəlki izdiham yoxdur)

Mən onda iqtidarın sayəsində neynim demədən yaşayan Qənirə Paşayevaya, Bahar Muradovaya müraciət etmişdim ki, ay camaat üçün nüsxəbəndlik eləməyi sevən xanımlar, şəhərdə tək bir yerdə yox, neçə-neçə məkanda təriqət dəlləlləri qız-gəlinləri yoldan çıxarırlar, nə olar bur dəfə cürətə gəlib həmin toplantılara qatılın, xalqın mənəvi aləmini şikəst edənləri divara qısnayın.

na da alırlar.

...Təkcə məni yox, çoxunu bir sual rahat buraxmır. 1988-ci ildən başımıza itin oyununu açırlar, bu millətdən niyə nə bir partizan çıxdı, nə də bir terrorist?

Paşinyan Şuşada yallı gedirdi, bizim “qeyrətlilər” isə Bakıda “Şuşa” restoranında dayanıb yeyib-içib, sonra da geyirə-geyirə, pula abırırlarını satmış bədbəxt qızların göbək rəqslərinə tamaşa edirdilər.

Respublika sarayında Rusiyadan gəlmiş estrada lotularının oyunlarına baxaraq zingildəyən dövlətli balalarına “Utanın!” deyən tapıldı?

Niyə etiraf etmirik ki, “qisas”,

“intiqam” sözləri bizim lüğətlərdən çoxdan silinib? Bir ölkədə ki, istiqlal şairi Əhməd Cavad düşməni olduğunu açıqca yazan, Hüseyin Cavidə xalq düşməni deyən, Bakıda 1918-ci ildə on dörd min müsəlmanı qırıqlar üçün “Mənim babam olmuş 26-lar” sözünü dilə gətirən Səməd Vurğun bütə döndərilirsə orada hansı xalq intiqamçısından, partizandan danışmaq olar?

1941-1942-ci illərin dəhşətli məğlubiyyətləri ölkəni sarsıdanda Mərkəzi Komitənin xüsusi göstərişi ilə İ.V.Stalinin əmri əsasında bütün say-seçmə kommunistlər cəbhənin ən ağır, ən təhlükəli sahələrinə göndərildilər. Fanatik kommunistlər XDİK-nin (NKEVE-DE) xüsusi dəstələrində xariqələr yaradırdılar. Ən çətin anda sıraviləri ayağa qaldırmaq, ruhlandırmaq üçün “Kommunistlər, irəli!” komandası verilirdi.

...Bizdə isə bu son otuz ildə elə bir yer göstərin ki, orada hansısa bir tanınmış YAP-çı gecə-gündüz döyüşçülərin yanında olub, cavanları hücum aparıb, yaralanıb, ya da ağır yaralıları aradan çıxarıb.

Bir nəfər eşidib ki, YAP-ın rəhbərlərindən biri Ermənistanın lap içərilərində qisasçı dəstəsi ilə beş-on milli düşmənimizi taparaq dara çəkib?

Avam adam da görür ki, ölkədə ideoloji iş vaxtilə Qatır Məmməd kimi din və millət xaininin şərafinə heykəl qoyan, ona bədii əsərlər həsr edən naqislərin və onların məsləkdaşlarının əllərindədir.

Gəncliyin vətənpərvərlik örnəyi Faiq Ağayev, Elza Seyidcahan, Aygün Kazımova, özəl telekanallarda xalqı həyasızcasına barmaqlarına dolayan “mama Rozalar”, həyanın nə olduğunu bilməyən sirtiq aparıcılar olmalıdır. Düşməne də elə bu lazımdır!

Nə olardı 44 gün ərzində bütün xalqı monolit qüvvəyə döndərən onu zəfərə çatdırıb bilən kişilər efiri, səhnələri zir-zibildən təmizləyib bütün ideoloji aparata bir süpürgə çəkəydilər.

P.S. YAP-ı sabahın da partiyası hesab edən “dahilər”bu neçə illər ərzində Zakir Qaralov və onun müavini Rüstəm Usubovun nə ilə məşğul olduqlarını görməyiblər? Görüblər, lap yaxşı görüblər!

Niyə də dillənməli idilər? Bunlar bütün üzvləri bir-biriləri ilə ellik zamanatla bağlı olan müdhiş bandadır.

Şəmkirdə analoqu olmayan özbaşınalıq

Düyərlinin bələdiyyə sədri Samir İsgəndərov qəbirstanlıq üçün ayrılmış ehtiyat fond torpağını satıb

Bəhlul ORUCOĞLU
Araşdırmaçı-jurnalist,
Qarabağ Müharibəsi Veteranı

Şəmkir rayonunun Düyərli kəndində bələdiyyə sədrinin qeyri-qanuni əməlləri və kənd sakini Elçin Məmmədovun sahibkar Yusif Şəmmədovun obyektinin yolunu kəsməsi haqqında "Hürriyyət" qəzetinin 21 iyun, 5 iyul və 16 avqust 2022-ci il tarixli saylarında yazılar dərc olunmuşdur.

Araşdırmamız nəticəsində Bələdiyyə sədri Samir İsgəndərovun qeyri-qanuni əməlləri haqqında yeni faktlar ortaya çıxmışdır. Məlumatlı şəxslərin deyirə görə, Düyərli Bələdiyyə sədri Samir İsgəndərov kənd ərazisində yerləşən öyrüş (otlaq) yerlərini satmaqqla qane olmadı, indi də kənd qəbirstanlıqlığının ehtiyat fond torpağını sata-

Onun havadarı olan Nazim Məlikov isə büdcədən Heydər Əliyev Mərkəzinin inşasına ayrılmış pulun 25%-ni mənimsəyib...

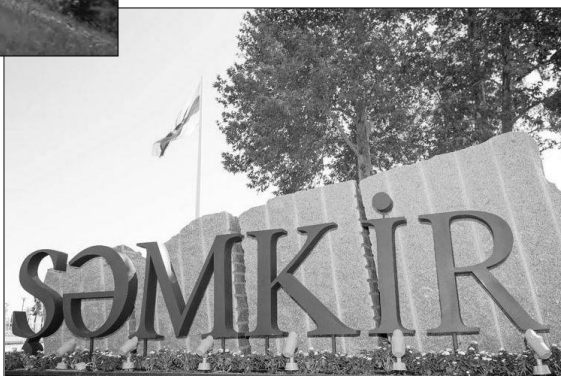
hörmətsizlikdir.

Vaxtilə Şəmkir rayonunun sabiq icra başçısı Nazim Veysov adaşını (N.Məlikovu) kabinetinə çağırıdır və milyonlarla pulu mənimsədiyinə görə onu boğmağa başlayıb. Bilgili şəxsin məlumatına görə, bu hadisədən sonra

raq, pulunu "həzmi rəbdən" keçirib.

Həmçinin, onun məsləhətçisi və havadarı olan Maliyyə idarəsinin sabiq müdiri Nazim Məlikov haqqında da Şəmkir sakinləri çox ilginclə məlumatlar söyləyir. Məlumatlı şəxslərin iddiasına görə, rayon Heydər Əliyev Mərkəzinin binasının tikintisi məqsədilə büdcədən ayrılan vəsaitin 25%-ni Nazim Məlikov mənimsəyib.

Sahibkar Yusif Şəmmədovun obyektinə gedən yolu kəsən Elçin Məmmədov Düyərli şəhidlərinin xatirəsinə ucaldılmış abidənin yaxınlığında (sənədsiz) çayxana, yeməxana və müxtəlif sexlər (çörək sexi və s.) inşa etdirmişdir. Deyilənə görə, o, özünə yaxın şəxsləri ətrafına toplayıb, mütəmadi olaraq məclis qurur, sərxoş olub söyüş söyləyirlər. Bu hal isə şəhidlərin ruhuna

Nazim Məlikov Bakıya çağırılıb və Nazim Veysovla üzləşdirilib və onu ölkədən çıxmasına qadağa qoyulub.

Dəyərli oxucular, korrupsiya iqtisadi inkişafı ləngidən, cinayətkar əməllərlə ictimaiyyətin inamını sarsıdan prosesdir. Korrupsiyaya qurşanmış məmurlar sadəcə insanları rejimdən və dövlətin siyasətindən narazı salır. Ona görə də son vaxtlar yaşından, cinsindən asılı olmayaraq intiharların sayı artır.

Araşdırmamızın davamı olacaq.

Məğrur Bədəlsoy

Elçin Sadıqov Qarabağ qazisinə məhbəsdən vəkillik edə bilər?

Hələ də Nizami polisinin 24-cü PŞ-nin terror "bespredel"indən özümə gələ bilmirəm. Belə hüquq olar, polis iş-tənilən vaxt səni "axtarışa" verib, şöbənin videokamera quraşdırılmayan işgəncə kameralarında işgəncə versin, qol-qabırğalarını sındırsın, sonra da 48 saat işgəncə məkanında saxlamaq hüququndan yararlanıb, azadlıqdan məhrum etsin?

Şəxsin cinayəti olmadan ona cinayət işi qaldırılması, qanunsuz olaraq tutulması, həbs yerində saxlanması, işgəncəyə, qeyri-insani, qəddar rəftara uğradılması Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 290, 292, 293-cü maddələri ilə cinayət məsuliyyəti yaradır. Ombudsmandan tutmuş baş prokurorluğa kimi şikayət etmişəm. Azərbaycan Respublikasının 1-ci vitse-prezidentinin qəbuluna yazılmağıma ağır xəstə olduğumu nəzərə alaraq ehtiyac olmadığını bildirib, məktubla müraciət etməyi məsləhət görüblər və bu gün xəbəməli poçtla şikayətim göndərilib. Eləcə də Prezident köməkçisi, hüquq mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri Fuad Ələsgərova da həm elektron qaydada, həm də məktubla şikayət etmişəm. Bir anlama bilmədiyim nəsnə mənə rahatlıq vermir. Prezident Administrasiyasının 1111 çağrı mərkəzindən Fuad Ələsgərovun qəbuluna 6 aydan bir yazılmaq mümkün olduğunu bildiriblər. Bunu necə anlayaıq, 1-ci dərəcəli Qarabağ qazisini cinayəti olmadan tutublar, qanunsuz həbs yerində saxlayıblar, işgəncə verib 9 qabırğasını sındırıblar, dövlətin rəsmi şəxsinin bu "bespredel" faktına qiymət verməsini 6 ay gözləməliyəm? Elə vətəndaşa, onun (müraciət etmə) hüququna belə əndrabadi qadağanın sonucudur ki, ölkədə polis terroru, "bespredel" (polisin vəhşiliyini ifadə etməyə milli ləksikon acizdir) hökm sürür. Hətta 1-ci dərəcəli Qarabağ qazisini körpə nəvələrinin yanından qatı cinayətkar kimi maşının yük yerinə basıb, qollarını arxadan qandallayıb ölümünə döyürlər. Özü də hər 5 ildən bir. Artıq 3-cü dəfədir eyni ssenari üzrə işgəncəyə uğradılıram.

Qatı cinayətkar kimi gecə yarısı Nizami polisinin müvəqqəti saxlama kamerasına gətiriləndə, məhkəməyə aparılmağımla tələb etdim. "Gecə yarısı məhkəmə ola?" deyib, vəkili tələbimə heç baxmadılar. İki gecə və üç gün kimi vəkili tutacağım barədə fikirləşdim. Mənə öz hesabına vəkillik edən, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsində uğurla qələbə qazandıran İntiqam bəy Əliyevin Vəkillər Kollegiyasına (VK) üzvlüyü yoxdur, Aslan İsmayilov, görəsən, müdafiəmə qoşular, onun VK-ya üzvlüyü bərpa olunub? Elçin Sadıqovu daha çox fikirləşdim. VK-nın üzvüdür, "üzvölüdür", mənim kimi yetim-yesirlərin adımıdır. Deyir, sən fikirləşməyində ol, bir də eşitdim ki, məni saxta qərarla polis nəzarətinə veriblər. Bu saxta qərar elə it-bata salındı ki, heç ibtidai istintaqa prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror da tapa bilmir. "Molodes, "silist"!

Ötən iki gündə Elçin Sadıqovun da Əvəz Zeynalı ilə birgə həbs edildiyi fikirlərimdə əsl "şok effekti" yaratdı, bəs mənə kim vəkillik edəcək? Görəsən, vəkili məhbəsdə(n) 1-ci dərəcəli Qarabağ qazisinə vəkillik edə bilər? Axı vəkilliyi əlindən alınmayıb! Nə olar, elə qoluqandallı işə çıxar, qoluqandallı Qarabağ qazisinin hüquqlarını müdafiə edər. Bircə diləyim var, kameralarımızı vəkili Elçin Sadıqovla bir edin!

Məğrur BƏDƏLSOY

İşgəncəni işgəncə ilə islah edirlər?

Sentyabrın 3-də 24-cü Polis Şöbəsinin növbətçi hissəsində ölümcül döyüldü, 9 qabırğamı sındırandan sonra gecə yarısı Nizami RPİ-nin müvəqqəti saxlama kamerasına elə işgəncə altında da aparıldım. Orada gördüyüm xanımların gecə reydi ilə tutulduğunu düşündüm. Kamera yoldaşlarım "Məhnur" reabilitasiya mərkəzinin xanım əməkdaşlarının da buraya gətirildiklərini deyəndə, gərdisə hey-rətləndim. Uşaqlara köməkəz vəziyyətlərinə işgəncə verən təbiiyyətləri qoluqandallı köməkəz durumda olan 1-ci dərəcəli Qarabağ qazisinə işgəncə verən Nizami polisi həbslə "təbiiyələndirir". İşgəncə polisindən işgəncəyə görə tutulanları islah etmələri mümkündürmü?

Uşaqlara işgəncə verənləri həbs edən polis Qarabağ qazisinə işgəncə verib...

Müvəqqəti saxlama kamerasında gördüklərim daha dəhşətli idi. Növbətçi polis əməkdaşları "poqonyana" dilənçilik edir, özlərini qul bazarındakı kimi aparırdılar. Mənim üstümdə olan 20 manatı (bundan artığını 24-cü PŞ-də çırpışdırıblar) dönerpulu adına qapmaq istədilər, dedim evimə buraxarlarsa, götürə bilərəm. Üstümdə olanları, kor gözlüyü-

mü də götürüb bir poçt zərfinin içinə qoydular. 2 sutkadan sonra buraxanda, dilənçi polisler "hormətə rüşvət" diləndilər. Cavabımdan elə qəzəblənib-qəzəzləndilər ki, mənəndən götürülən şeyləri dələduzluqla vermədilər ki, rəisin otağındadır. Dələduzluğa baxın, bəlkə kimisə gecə yarısı buraxırlar, deməli, müsadirə etdikləri əşyalarını qaytarmaya-

caqlar? Bir də necə olur, gecə-gündüz, bütün günü tutulanların əşyalarını alıb saxlayırlar, buraxanda rəisin otağında olur və rəis də evində yatmaqda?

Hətta səhəri gün mənəndən götürdükleri sənədlərimi, astma dərmanımı qaytarmaq istəmirdilər. 102-yə iki dəfə zəng edəndən sonra bir saat müddətində geri ala bildim.

102-dən söz düşmüşkən, mənə işgəncə polisindən aparandan sonra oğlum bir neçə dəfə 102-yə zəng etsə də, heç bir tədbir görülməyib. Yəqin şikayət elə bərsində şikayət edilən Nizami polisindən, 24-cü PŞ-nin özünə verilib. Özləri özlərini islah etməyəcək ki? İşgəncə polisi işgəncə verən təbiiyyətləri "təbiiyyə edir". Elə işgəncə ilə...

Son günlər Rusiya-Ukrayna cəbhəsində yaşananları incələdikdə aydın şəkildə görünür ki, artıq rus ordusunun gücü tükənib və bu səbəbdən də Ukrayna qoşunlarının sürətli əks-hücumlarına duruş gətirə bilmir. Bununla bağlı Ukrayna Müdafiə Nazirliyinin yaydığı informasiya da deyilir ki, Rusiya hərbciləri cənub istiqamətində silahı yerə qoymaqla bağlı Ukrayna ordusu ilə danışıqlar aparırlar. Bildirilir ki, rus hərbciləri silahlarını yerə qoymaq və beynəlxalq humanitar hüququn himayəsi altına girəcəkləri ilə bağlı şərtləri müzakirə etməyə çalışırlar.

ABŞ-ın Mühəribənin Öyrənilməsi İnstitutunun dəyərləndirməsində isə qeyd olunur ki, Ukrayna qoşunları sürətli əks-hücumla demək olar ki, bütün Xarkov vilayətini geri alaraq Rusiyanı böyük məğlubiyyətə uğratdı: "Ukrayna rəhbərliyi cənubdakı zərbələri müzakirə edərək Xarkov bölgəsindəki niyyətləri barədə rusları çaşdırdı. Ukrayna mühəribənin gedişatını öz xeyrinə çevirdi. Ki-yev böyük hərbi əməliyyatın yerini və xarakterini getdikcə daha çox dikte edəcək və Rusiya Ukraynanın artan fiziki və psixoloji təzyiqinə getdikcə qeyri-adekvat cavab verəcək". Britaniya Müdafiə Nazirliyinin məlumatında isə deyilir ki, rus işğalçı qüvvələri yalnız müdafiəyə keçmək məcburiyyətindədirlər: "Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin cəbhədəki uğurları rus əsgərlərinin Rusiyanın ali hərbi rəhbərliyinə inamını daha da sarsıdacaq. Ukraynanın uğurlu hücumuna görə Rusiya qoşunlarını Oskol çayının qərbindəki Xarkov vilayətindən çıxarmaq əmrini verib. Bu sektorda rusların müqaviməti qalır, lakin çərşənbə günündən bəri Ukrayna Böyük London meydanından ən azı iki dəfə böyük olan ərazini geri alıb. Rusiya Xerson yaxınlığında ehtiyat əsgərlərini Dnepr çayı üzərindən cəbhə xəttinə daşımağa çalışır. Rusiyanın iki həftə əvvəl başladığı körpü tikintisi hələ də yarımcıq qalıb. Ukraynanın uzaqmənzilli artilleriyası Dnepr keçidlərini o qədər sürətlə vurur ki, Rusiya zədələnmiş yol körpülərini təmir edə bilmir. Ukraynanın cəbhədəki sürətli uçuşu Rusiyanın ümumi əməliyyat sxemində ciddi təsir göstərir".

"Rusiyanın Ukraynada məğlubiyyəti Cənubi Qafqazda sülhün əldə edilməsi ilə nəticələnecek"

Beləliklə, mövzu ilə bağlı mövqeyini "Hürriyyət"lə bölüşən Cənubi Qafqaz Təhlükəsizlik və Sülh İnstitutunun sədri, Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini, politoloq Məhəmməd Əsədullazadənin sözlərinə görə, Ukraynanın avqustun axır, sentyabrın əvvəlindən əks-hücum əməliyyatlarına başlayacağı gözlənilirdi: "Xarkov vilayətinin şəhər və qəsəbələrinin, Liman kimi strateji şəhərlərin işğaldan azad edilməsi Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin psixoloji döyüş

"Ukrayna tezliklə Krımı da işğaldan azad edə bilər"

"Rusiyanın məğlubiyyəti Putinin hərbi-kəşfiyyat tərəfindən hakimiyyətdən uzaqlaşdırılması ilə nəticələne bilər"

Məhəmməd Əsədullazadə:
"Rusiya ordusunun keyfiyyəti və döyüş qabiliyyəti kifayət qədər zəifləyib, odur ki, Kreml üçün yolun sonu görünür"

üstünlüyünü artıracaq. Görünür, döyüşən birliklər ABŞ və Böyük Britaniyanın hazırladığı elit qüvvələrdən ibarətdir. Rusiya İzyum və Xarkov ətrafı digər ərazilərdən çəkildiyini etiraf edir. Rusiyanın çağırışçılardan formalaşdırdığı birliklərə gəldikdə isə bu qüvvələr döyüşə bilmir və əraziləri tərk edir. Ukrayna eyni hücumu Zaporijyaya edəcək. Bu istiqamətdə ərazilər azad edildikdən sonra növbə Mariupol olacaq. Ondan sonra Xersona hücum əməliyyatları həyata keçiriləcək. Çünki Mariupolu azad etməklə Xersonla quru yolu kəsəcəklər. Bu da öz növbəsində, Rusiyanın Xerson və Krımla quru əlaqəsinin kəsilməsidir".

Operativ-taktiki olaraq üstünlüyü Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin əlinə keçdiyini qeyd edən Cənubi Qafqaz Təhlükəsizlik və Sülh İnstitutunun sədri hesab edir ki, Ukraynanın artan hücumları fonunda rus qüvvələrinin hücumları

Ərəstun Orulu:
"Rusiya 90-ların birinci yarısında Azərbaycana, Gürcüstana və Moldovaya yaşatdığı aqibəti yaşamağa məhkumdur"

Operativ-taktiki olaraq üstünlüyü Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin əlinə keçdiyini qeyd edən Cənubi Qafqaz Təhlükəsizlik və Sülh İnstitutunun sədri hesab edir ki, Ukraynanın artan hücumları fonunda rus qüvvələrinin hücumları effektiv olmayacaq: "Ukraynanın uğurlu hücumları nəticəsində Rusiyanın geri çəkilməsi tərəflər arasında bir neçə aydan sonra danışıqlar prosesinin başlanması ilə nəticələne bilər..."

effektiv olmayacaq: "Ukraynanın uğurlu hücumları nəticəsində Rusiyanın geri çəkilməsi tərəflər arasında bir neçə aydan sonra danışıqlar prosesinin başlanması ilə nəticələne bilər. İki ölkə arasında əsas vasitəçinin isə Türkiyə olacağı şübhəsizdir. Hazırda Ankara Ukraynanın təşəbbüsü ilə alıb Rusiya qüvvələrinin çıxarılmasını gözləyir. Bundan sonra Ankara Rusiyanın Kiyevin şərtləri ilə razılaşmağa məcbur olacağı danışıqlarda vasitəçilik edəcək. Düşünürəm ki, əgər proseslər bu cür davam edərsə, onda Ukrayna Krımı

da işğaldan azad edə bilər. Çünki Rusiya bu gün də İkinci Dünya müharibəsinin taktikası ilə əməliyyat aparır. Rusiyanın silahlı qüvvələrinin keyfiyyəti və döyüş qabiliyyəti kifayət qədər zəifləyib. Odur ki, Kreml üçün yolun sonu görünür. Şübhəsiz ki, Rusiyanın Ukraynada məğlubiyyəti Vladimir Putinin hərbi-kəşfiyyat tərəfindən hakimiyyətdən uzaqlaşdırılması ilə nəticələne bilər. Bundan başqa, Rusiya Ukraynada məğlubiyyəti fonunda Avropaya qaz verilişini bərpə edəcək. Çünki maliyyə itkiləri sosial-iqtisadi vəziyyəti ağırlaşdıracaq. Ona görə də daxili sosial vəziyyəti stabil saxlamaq üçün Rusiyaya maliyyə lazımdır. Həmçinin, qeyd edirəm ki, Vladimir Putinin nüvə silahına əl atması mümkün deyil. Ordunun yuxarı

da işğaldan azad edə bilər. Çünki Rusiya bu gün də İkinci Dünya müharibəsinin taktikası ilə əməliyyat aparır. Rusiyanın silahlı qüvvələrinin keyfiyyəti və döyüş qabiliyyəti kifayət qədər zəifləyib. Odur ki, Kreml üçün yolun sonu görünür. Şübhəsiz ki, Rusiyanın Ukraynada məğlubiyyəti Vladimir Putinin hərbi-kəşfiyyat tərəfindən hakimiyyətdən uzaqlaşdırılması ilə nəticələne bilər. Bundan başqa, Rusiya Ukraynada məğlubiyyəti fonunda Avropaya qaz verilişini bərpə edəcək. Çünki maliyyə itkiləri sosial-iqtisadi vəziyyəti ağırlaşdıracaq. Ona görə də daxili sosial vəziyyəti stabil saxlamaq üçün Rusiyaya maliyyə lazımdır. Həmçinin, qeyd edirəm ki, Vladimir Putinin nüvə silahına əl atması mümkün deyil. Ordunun yuxarı

Politololoq fikrincə, Rusiyanın Ukraynada məğlubiyyəti Cənubi Qafqazda sülhün əldə edilməsi ilə nəticələnecek: "Üç ildən sonra Rusiya sülhməramlı qüvvələrinin çıxarılmasını reallaşdırmalıyıq. Həmçinin, Ermənistandakı "102-ci" rus hərbi bazasının bağlanması da gündəmə gələcək. Yeni dünya nizamı qurulur. Rusiya yeni dünya nizamında yer almayacaq.

caq. Prosesi ABŞ aparır və bu səbəbdən də Azərbaycan yeni dünyaya nizamı fonunda ABŞ-la əlaqələri inkişaf etdirməlidir".

"Putinin hərbi komandanlığın nümayəndələri ilə görüşünün təxirə salınması, Kadırovun ziddiyyətli açıqlamaları da göstərir ki, artıq savaş Kremlin daxilinə keçir"

Rusiyanın Ukraynadakı fəlakətinin davam etdiyini vurğulayan siyasi şərhçi Ərəstun Orulu isə qeyd edir ki, artıq Kreml təbliğatçıların rиторikası dəyişib: "Təkcə son 3 gün ərzində rus ordusunun fiziki itkiləri bir yana, psixoloji məğlubiyyəti artıq ortadadır. Dünyanın "ikinci ordusunun" əsgər və zabitləri döyüş meydanından kütləvi şəkildə qaçmaqdadır. Kreml təbliğatçıların rиторikası dəyişib. İndi onlar təkcə Rusiya daxilində deyil, nə qədər əcaib görünsə də,

ruslarla ukraynalıları - dünən hikkəli şəkildə "məhv etmək lazımdır!" dedikləri Ukrayna "nasistləri" - birliyə çağırırlar. Putinin hərbi komandanlığın nümayəndələri ilə görüşünün təxirə salınması, onun təlxəyi Kadırovun ziddiyyətli açıqlamaları da göstərir ki, artıq savaş Rusiyanın daxilinə, daha doğrusu Kremlin daxilinə keçir. İndi Rusiyada müharibə nəinki Kiyevi və ya heç olmazsa Donbası tam götürmək uğrunda deyil, Kremlə sahiblənmək uğrunda gedəcək. Biz bu mərhələni 90-ların birinci yarısında keçmişik və yaxşı bilir ki, döyüş meydanında məğlubiyyət siyasi hakimiyyət uğrunda döyüşlərə yol açır. Həmin dövrdə Azərbaycana, Gürcüstana, Moldovaya bunu yaşatmış Rusiya indi özü eyni aqibəti yaşamağa məhkumdur".

Siyasi şərhçinin qənaətinə, bu, Azərbaycana yaxşı heç nə verməz: "Çünki Kreml uğrunda mübarizə aparan qrupların Azərbaycandakı uzantılarının da paralel olaraq fəallaşması baş verir. Bu da sovet dövründən gələn bir növ siyasi hakimiyyət uğrunda mübarizənin ənənəsidir: öncə əyalətdə güclənmək, ardınca da Kremlə ələ keçirmək. Moskvada hakimiyyət uğrunda savaşlarda iştirak edən qruplar isə təəssüf ki, bizim ölkəni də məhz əyalət kimi qəbul edirlər və ona görə də Azərbaycandakı əlahtılarına müvafiq komandalar verirlər. Bu mənada, Azərbaycanda son günlər baş verənlər Kreml uğrunda mübarizə aparan əsas qrupun - Nikolay Patruşevin başçılıq etdiyi Təhlükəsizlik Şurasının yerli şəbəkəsinin əməllərinin təzahürüdür".

Vazeh BƏHRAMOĞLU

Dünyanı idrə edən müəyyən güclər insanlar üzərində daim müxtəlif sınaqlar keçirməkdən çəkinmirlər. Pandemiyadan sonra indi də insanları "iqlim dəyişikliyi" adı altında müxtəlif istiqamətlərə sürgün etmək planı üzərində işlənir.

Amma miqrasiya məsələsi çox pozitiv tərzdə qoyulur. Nədənə, bu ABŞ-ın yerli aborigen ailəsinin torpaqlarının əlindən alınması və rezervasiyalara tıxılması stratejiyasını xatırladır. Və qeyd etdiyimiz kimi, insanlıq bu qlobal yalana "iqlim dəyişikliyi" adı altında məruz qoyulur.

İnsan toplumu "iqlim miqrantları" formasında planlaşdırılan yerlərə məcburi köç etdiriləcək, amma kimin istəyilə, nəyin nəminə? İqlim miqrasiyası təkə köçlə yekunlaşmır. Proqnozlaşdırılan plan iqlim dəyişikliyi testindən keçməyən ölkələrin ləğv olunmasına, yeni strateji şəhərlərin salınmasına qədər gedib çıxır ki, bu da qədim dövrlərdə mövcud olmuş "şəhər dövlətləri"ni xatırladır.

Hazırkı dünyanın ən mühüm gündəmi kimi iqlim dəyişikliyi aktualdır. Bu məsələ demək olar ki, insanlığın yeni dini halına gətirib. Gələcək nəsillərin yeni iqlimə uyğunlaşması, yaxud daha yaşanılan yerlərə miqrasiya etməsi müzakirə mövzudur. Belə versiyalar irəli sürülür ki, insanlar yaşamaq üçün daha əlverişli yerlərə köçməli olacaqlar.

Proqnozlara görə, növbəti 50 il ərzində orta temperaturun yüksəlməsi, rütubətin artması ilə birlikdə, planetin böyük ərazilərini yaşayış üçün tamamilə yarasız hala salacaq. Tropik əraziləri, sahilləri və əvvəllər münbit torpaqları tərk etmək məcburiyyətində qalacaq bir çox insan özərlərinə yeni ev tapmalı olacaqlar. Hətta belə deyim də meydana çıxıb ki, ya bu insanların arasında olacaqsınız, ya da onları vətəninizdə qəbul etməli olacaqsınız.

Bu miqrasiya prosesi artıq başlayıb: biz çoxlu insanların kənd şəraitində əkinçilik və yaşamaq qeyri-mümkün olan Latin Amerikas, Afrika və Asiyanın quru ərazilərini tərk etdiyini görürük. Son onillikdə bütün dünyada miqrantların sayı iki dəfə artıb və planetimiz istiləşdikcə sürətlə artan "iqlim köçkünləri" ilə nə etməli sualı daha da aktuallaşacaq.

Daha isti dünyada bəşəriyyətin yaşaması üçün planların işlənilib hazırlanmasına uzaq şimalda yaşayış üçün daha əlverişli olacaq yeni şəhərlərin salınması və şəraitin tamamilə dözülməz olacağı tropik zolağın geniş ərazilərindən çıxarılması daxil edilməlidir. Bəşəriyyət həmçinin qida zəncirlərini, enerji sistemlərini və infrastrukturunu ekoloji və demoqrafik dəyişikliklərə uyğunlaşdırmalı olacaq, çünki milyardlarla insan evlərindən çıxıb yeni evlər tapmağa məcbur qalacaq.

Yeni iqlim dəyişikliyi konsepsiyasına görə, şirin su mənbələrinin harada yerləşdiyini, temperaturun həyat üçün uyğun olduğunu, maksimum günəş və külək enerjisini əldə etmək mümkün olduğunu

İqlim dəyişikliyi, yoxsa "siyasi iqlim"i dəyişənlər...

Pandemiyadan sonra yeni global yalan ortaya atılıb

müəyyən etmək və sonra bu məlumatlara əsasən insanların köçürülməsini planlaşdırmaq lazımdır. Təxminlərə görə, Yer planetində çoxlu boşluq var. Əgər adambaşına 20 kvadratmetr sahə ayrılırsa - bu, Beynəlxalq Mənzil Məcəlləsində müəyyən edilmiş minimum yaşayış sahəsi tələbindən təxminən iki dəfə çoxdur - 11 milyard insanın yaşaması üçün 220 min kvadrat kilometr torpaq sahəsi lazımdır. Bir ölkədə Yer kürəsinin bütün sakinlərini yerləşdirmək üçün kifayət qədər yer olacaq - təkə Kanananın sahəsi 9,9 milyon kvadrat kilometrdir. Qabardılan iqlim dəyişikliyi konsepsiyasına görə, iqlim dəyişikliyi planetin tamamilə hər bir bölgəsinə təsir edəcək və bəzi yerlər bu dəyişikliklərə daha asan

Yeni iqlim dəyişikliyi konsepsiyasına görə, şirin su mənbələrinin harada yerləşdiyini, temperaturun həyat üçün uyğun olduğunu, maksimum günəş və külək enerjisini əldə etmək mümkün olduğunu müəyyən etmək və sonra bu məlumatlara əsasən insanların köçürülməsini planlaşdırmaq lazımdır. Təxminlərə görə, Yer planetində çoxlu boşluq var...

uyğunlaşa biləcək, digərləri isə tez bir zamanda tamamilə yaşayış üçün yarasız hala düşəcək. Düşünün ki, bir çox yerlərin 2050-ci ilə qədər, yeni əksər ipoteka kreditlərinin müddəti ərzində əlverişsiz və ya tamamilə yaşayış üçün yarasız hala düşəcəyi iddia olunur və indidən evlərin harada tikiləcəyini planlaşdırmağa başlamaq tövsiyyə edilir.

İqlim dəyişikliyinə yeni trendi-

nə görə, global istiləşmə insanın bioloji növ kimi temperatur yuvasının coğrafi istiqamətini şimala doğru dəyişir və gələcəkdə insanlar ora köçəcəklər. 2020-ci il "araşdırması"na görə, insan məhsuldarlığı üçün optimal iqlim - həm kənd təsərrüfatı, həm də qeyri-kənd təsərrüfatı istehsalı üçün ən yaxşı şərait - 11 ilə 15 dərəcə selsi arasında olan orta temperaturdur. İqlim dəyişikliyi nəzəriyyəsini körükləyən "tədqiqatlar" göstərir

ki, əhali artımı və istiləşmə ssenarilərindən asılı olaraq, "bir-üç milyard insanın son altı min ildə bəşəriyyətə yaxşı xidmət edən iqlim şəraitindən kənarda qalacağı proqnozlaşdırılır". Araşdırmalara görə, "miqrasiya olmadığı təqdirdə, dünya əhalisinin üçdə biri orta temperaturun hazırda əsasən Saharada qeydə alınanlara bərabər olacağı bölgələrdə olacaq".

Araşdırmada israrla təkid olunur ki, "ümumiyyətlə, insanlar ekvatorun şimala, eləcə də sahil zolağından, kiçik adalardan (ölçüsü getdikcə azalan) və quru ərazilərdən uzağa miqrasiya etməlidirlər. İnsanlar materiklərin içərilərinə, göllərə yaxın ərazilərə, daha yüksək və şimal enliklərinə axışacaqlar". Yerin quru qisminin əsas hissəsi şimalda-qurunun üçdə birindən az hissəsi Yer planetində Cənub yarımkürəsində yerləşir və

bu ərazinin də çox hissəsi tropik yerlərdə və Antarktidada olması bildirilir.

Məlumdur ki, əksər Avropa ölkələri on minlərlə miqrant işçinin əməyindən istifadə edir. Hesab olunur ki, şimalda kənd təsərrüfatı şəraiti yaxşılaşdıqca, işçi qüvvəsinə ehtiyac daha da artacaq. Məsələn, Şimali Amerikada Miçigan, Fransa, Xorvatiya, Monqolustan və Çində Sincandan keçən şimal enliyinin 45-ci paralelindən yuxarıda 21-ci əsrdə inkişaf üçün ən əlverişli zona formalaşacaq: bu, dünyanın yalnız 15%-ni təşkil edir, lakin orada dünyanın buz olmayan quru hissəsinin 29%-i yerləşir və bura dünya əhalisinin çox kiçik və qocalmış payına ev sahibliyi edir. Ehtimallara görə, Kanada və ABŞ-ın Böyük Göllər bölgəsi kimi daxili göl sistemləri böyük miqrant axını ilə üzleşəcək - keçmişdə insanlar, əksinə, belə əraziləri tərk etməyə çalışırdılar. Çünki geniş

su hövzələri öz bölgəsində mülayim temperatur saxlaya bilər.

Fransanın "Notr Dam Universiteti"nin Qlobal Uyğunlaşma Təşəbbüsünün tədqiqatçıları belə nəticəyə gəliblər ki, "2040-cı ildə həddindən artıq istilərin ən yüksək ehtimal edildiyi on şəhərdən səkkizi Detroitdən Grand Rapide qədər ərazilər də daxil olmaqla, Orta Qərbdə yerləşir". Şimali Amerikada Nyu York əyalətindəki Buffalo və Kanadadakı Toronto ilə Ottava sahilindən gələn miqrantlar üçün daha təhlükəsiz yerlər kimi görünür. Bu gün ən cəlbədiciləri olan yerlər - Florida, Kaliforniya və Havay tədricən boşalacaqlar. Yeni miqrantların ABŞ-da yaşaması üçün ən əlverişli yer Alyaska olacaq və Arktikaya köçəcək milyonlarla miqrantı yerləşdirmək üçün orada yeni şəhərlər salınmalı olacaq. 2017-ci ildə ABŞ Ətraf Mühitin Mühafizəsi Agentliyi, Alyaskanın Kodiak adasını ölkə miqyasında iqlim dəyişikliyi ilə bağlı ekstremal hava hadisələri riskinin ən aşağı olduğu yer kimi təsbit etdi. İqlim modelinin təhlilinə görə, 2047-ci ilə qədər Alyaskada orta aylıq temperatur bugünkü Floridada olduğu kimi ola bilər.

Hesablamalara görə, kənd təsərrüfatı və yeni şimal gəmiçilik marşrutu inkişaf etdikcə Uzaq Şimalın siması da o cür olacaq. Antarktidadan sonra Yer kürəsinin ən böyük buz adası olan Qrenlandiya buzlaqlarının əriməsi insanların yaşaya biləcəyi, əkinçiliklə məşğul ola biləcəyi və faydalı qazıntılar çıxara biləcəyi yeni torpaqlar açacaq. Qrenlandiyada, Rusiyada, ABŞ-da və Kanadada arktik buzların altında kənd təsərrüfatı torpaqları, həmçinin yaşayış məntəqələri tikmək üçün torpaqlar yerləşir və bu, Arktika şəhərlərinin bütöv bir şəbəkəsini yaradır.

(Ardı var)

Ülviyyə ŞÜKÜROVA

Araz BƏHMƏNLİ

Əvəz Zeynallı nə üçün həbs olundu?

Baş redaktorun həbsinin gerçək səbəbləri...

Xural TV-nin rəhbəri Əvəz Zeynallının və vəkili Elçin Sadiqovun həbsi hazırda ölkə gündəminin başlıca mövzudur. Heç şübhəsiz, bu məsələ yaxın günlərdə də medianın diqqət mərkəzindən düşməyəcək.

Əlbəttə, bu həbsin üzde görünən detalları hər kəsə bellidir. Jurnalistin hansı maddələrlə ittiham olunduğunu təkrarlamağa ehtiyac yoxdur. Amma onun məhz "külli miqdarda rüşvət almaq" iddiası ilə həbsə atılması inandırıcı deyil. Çox güman ki, bu işin arxasında başqa səbəblər və hələ ismi hallanmayan şəxslər mövcuddur. Bu haqda çoxları kimi bizim də öz ehtimallarımız, fərziyyələrimiz mövcuddur. Lakin bu məsələyə keçmədən əvvəl Əvəz Zeynallının və vəkili Elçin Sadiqovun həbsinin görünən tərəfini gözden keçirək.

Təbii ki, istər baş redaktorun, istər də vəkilin qanunsuz olaraq həbsə atıldığı haqda əlimizdə hər hansı fakt yoxdur. Sadəcə o bellidir ki, qarşı tərəf - həbsdə olan iş adamı Rasim Məmmədov jurnalist Əvəz Zeynallının onun ailəsindən yüksək məbləğdə pul tələb etdiyini və bunun müqabilində onu tənqid etməyi dayandıracağını bildirib. İddialara əsasən, onun həyat yoldaşı Mehriban Məmmədova da istintaqa ifadəsində baş redaktora vəkili Elçin Sadiqovun vasitəsilə 20 min manat verdiyini rəsmi olaraq etiraf edib.

Lakin bütün bunların əksinə olaraq, Əvəz Zeynallı qarşı tərəfin iddialarını rədd edir və belə düşünür ki, əslində, bu ittihamların ortaya çıxması onun jurnalistlik fəaliyyəti ilə əlaqədardır.

Yeri gəlmişkən, baş redaktor həbs olunmazdan bir neçə saat əvvəl Xural TV-də açdığı canlı yayımda da bu ittihamların 2011-ci il ssenarisini xatırlatdığını təkrar-təkrar bəyan etmişdi. Hansı ki, həmin vaxt da Ə. Zeynallı rüşvət almaq ittihamı ilə həbs olunaraq, 9 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilmişdi. O isə iddia edirdi ki, Prezident Administrasiyasının rəhbəri (keçmiş - red.) Ramiz Mehdiyevin sifarişi ilə həbs edilib. Görünür, məhz bu səbəbdən də baş redaktor 2014-cü ildə Prezidenti İlham Əliyevin əfv fərmanı ilə azadlığa çıxmağa nail oldu.

Təbii ki, Əvəz Zeynallının sonuncu verilişində məsələni siyasiləşdirmək cəhdi də təsadüf deyildi. İlk baxışdan belə düşünmək olardı ki, o, həbs təhlükəsinin olduğunu bilərək, məsələyə siyasi don geyindirməyə çalışır. Amma onun bu məsələdə 2011-ci il ssenarisi üzərində ısrarla dayanması diqqətlərdən qaçmamalıdır. Zənnimizcə, baş redaktor yenidən qondarma rüşvət ittihamı ilə həbs olunacağı ehtimalını gözləmədi. Onun narahat olduğu və bu gün bizə belli olmayan başqa səbəblər vardı. Hər halda, bu səbəblər yaxın vaxtlarda ortaya çıxacaq və həmin vaxt məlum olacaq ki, Ə. Zeynallının narahatçılığı nə ilə bağlı olub və nə üçün jurnalist həmkarı Eynulla Fətullayevin onunla bağlı açıqlamalarını siyasiləşdirməyə çalışıb.

Lakin bu gün istər Əvəz Zeynallının, istər də "müxalifətçilərin vəkili" kimi tanınan Elçin Sadiqovun həbsinin arxasında başqa məqamların dayandığını əminliklə qeyd edə bilərik. Nəzərə alaq ki, son zamanlar Xural TV ölkənin ən aparıcı media subyektlərindən biri olaraq, cəmiyyətdə narazı kəsimin tribunasına çevrilmişdi və belə demək mümkündürsə, "Əvəz Zeynallı idarəolunmaz bir vəziyyətə gəlmişdi". Bu isə ölkə rəhbərliyini, xüsusilə də korrupsioner, rüşvətخور məmurları narahat etməyə bilməzdi. Odur ki, bu həbsin arxasında məhz həmin məmurların "barmağını" axtarmaq lazımdır...

"Ramiz Mehdiyevə atam kimi baxmışam..."

"Baku Steel Company" şirkətinin sabiq rəhbəri Rasim Məmmədovun cinayət işi üzrə məhkəmə istintaqı başlayıb. Hurriyyet.az xəbər verir ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində hakim Leyla Əsgərova-Məmmədovanın sədrliyi ilə keçirilən bugünkü iclasda Rasim Məmmədovun vəkili Elçin Sadiqovun ofisində axtarış aparılan zaman sənədlərin götürüldüyü bildirib, bu səbəbdən prosesin təxirə salınmasını istəyib. Məhkəmə vəsatəti təmin etməyib. Daha sonra təqsirləndirilən şəxs sərbəst ifadə verib.

Rasim Məmmədov bildirib ki, 2008-ci ildən "Baku Steel Company"-də işləməyə başlayıb. 2011-ci ildə isə 30 milyon manat ödəyərək şirkətin tək sahibi olub: "Əvvəl zavodun 25 faiz payı mənə, 75 faizi əcnəbilərə məxsus idi. 3-4 milyon gəlir həmin adamlar üçün maraqlı deyildi. Dedilər ki, "Balaxanı Oil" yatağına maraqları var, kömək edim, oranı alsınlar. Mən də kömək etdim. Sonradan "Baku Steel"-dəki paylarımı 30 milyon manata mənə satdılar. "Balaxanı Oil" məsələsinə görə o vaxt Dövlət Neft Şirkətinin prezidenti Rövnaq Abdullayevlə görüşüb, detalları razılaşdırdıq. Əvvəl 300 milyona razılaşdıq, sonra məbləği 350, daha sonra 400, ardınca da 450 milyona qaldırdılar. Hər dəfə qiymətin qaldırılması narahatlıq yaradırdı. Mən zavodu alanda o qədər pis vəziyyətdə idi ki, heç kimə lazım deyildi. Mənə heç kim pul ödəməyib, zavodu tək almışam. Deyirlər ki, zavodu talan eləmişən, əksinə mən oranı düzəlmişəm. Əvəz Zeynallı da ancaq mənim pis işlərimi işıqlandırır. Deyir, türmədə mənə şərait yaradırlar. Hansı şərait? Mən iki ildir ana-atamı görmürəm".

Rasim Məmmədov məhkəmədə Prezident Administrasiyasının sabiq rəhbəri Ramiz Mehdiyevin də adını çəkib: "Mən

Rasim Məmmədov məhkəmədə sərbəst ifadə verdi

Ramiz Mehdiyev və Bəylər Əyyubovu həmişə atam qədr istəmişəm. İşdən sonra Ramiz Mehdiyevi gəzdirmişəm, xəstə olub yanına getmişəm".

Təqsirləndirilən şəxs dövlət ittihamçısının suallarını da cavablandırıb.

Prokuror ilk olaraq Rasim Məmmədovdan nəyə görə aldığı şirkətləri öz adına rəsmiləşdirmədiyini soruşub.

"Bu cür rahat olur", - deyərək Rasim Məmmədov cavab verib.

"Nəyə görə pis vəziyyətdə olan zavodu almaq qərarına gəldiniz" sualına isə təqsirləndirilən şəxs "oranın potensialına belə idim" cavabını verib.

Rasim Məmmədov 13 milyon manat mənimləmə ilə bağlı epizodu qəbul etməyib:

"Mən kassadan pul götürməmişəm, ümumiyyətlə, "Baku Steel Company" şir-

kətinin kassası olmayıb. Deyirlər ki, xəyanət etmişəm... Kimə xəyanət etmişəm?"

Rasim Məmmədova "Baku Steel Company" şirkətində işləyənlərə qanunsuz göstərişlər verilməsi ilə bağlı dediklərinə dair də sual verilib. O, suala cavab vermək istəməyib.

Proses sentyabrın 16-da davam etdiriləcək.

Qeyd edək ki, Rasim Məmmədov Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti (DTX) tərəfindən həbs olunub. O, Cinayət Məcəlləsinin 179.4 (mənimləmə və ya israfetmə, xüsusilə külli miqdarda ziyan vurmaqla törədildikdə), 193.3.2 (xüsusilə külli miqdarda gəlir əldə etməklə yalan sahibkarlıq), 308.2 (vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmə, ağır nəticələrə səbəb olduqda) və 313-cü (vəzifə saxtakarlığı) maddələri ilə ittiham olunur. (APA)

Prokurorluq Əvəz Zeynallı haqda rəsmi açıqlama yaydı

Mediada yayımlanmış məlumatlar və cinayət prosesual qanunvericiliyinin tələblərinə uyğun olaraq daxil olmuş müraciət əsasında aparılmış araşdırma zamanı vəzifəli şəxsin külli miqdarda rüşvət almasına əsaslı şübhələr müəyyən edildiyindən faktı görə Baş Prokurorluğun istintaq idarəsində Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 311.3.3-cü (külli miqdarda rüşvət alma) maddəsi ilə cinayət işi başlanaraq istintaq aparılır.

Baş Prokurorluqdan daxil olan açıqlamada bildirilir ki, istintaqla vəzifəli şəxs olan "Xural Yayınları" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin baş direktoru Zeynalov Əvəz Tapdıq oğlunun "Baku Steel Company" şirkətinin müşahidə şurasının sabiq sədri, hazırda Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində

təqsirləndirildiyi cinayət işi üzrə barəsində məhkəmə baxışı davam etdirilən Məmmədov Rasim Hikmət oğlu haqqında təhqiredici məlumatlar yaymamaq, eləcə də barəsində müsbət imic formalaşdırmaq üçün müvafiq verilişlər hazırlamağı vəd edərək 2022-ci ilin avqust ayında onun müdafiəçisi Sadiqov Elçin Əli oğlunun vasitəçiliyi ilə Rasim Məmmədovun yaxınlarından 20.000 manatı rüşvət qismində almasına əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Toplanmış ilkin sübutlara əsasən Zeynalov Əvəz Tapdıq oğlu Cinayət Məcəlləsinin 311.3.3-cü və Sadiqov Elçin Əli oğlu Cinayət Məcəlləsinin 32.5, 311.3.3-

cü (külli miqdarda rüşvət almaqda köməkçilik) maddəsi ilə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb edilməklə onlara həmin maddə ilə nəzərdə tutulmuş ittiham elan edilib və barələrində məhkəmənin qərarı ilə həbs qətimkan tədbiri seçilib.

Cinayət işi üzrə hüquqi əhəmiyyət kəsb edən bütün halların tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılması istiqamətində zəruri istintaq-əməliyyat tədbirləri davam etdirilir.

"Media nümayəndələri, habelə sosial şəbəkə istifadəçilərinin nəzərinə çatdırılır ki, istintaq olunan cinayət işi ilə bağlı rəsmi mənbələrlə dəqiqləşdirilməmiş məlumatların yayılması qadağandır və qanunvericiliklə müəyyən edilmiş məsuliyyətə səbəb olur. İstintaqın gedişatı barədə ictimaiyyətə əlavə məlumat veriləcək" - deyərək açıqlamada bildirilir.

Əvəz Zeynallı ilə bağlı apellyasiya şikayəti verildi

Jurnalst Əvəz Zeynallı barəsində seçilən həbs qətimkan qərarından apellyasiya şikayəti verilib. Hurriyyet.az xəbər verir ki, bu haqda Əvəz Zeynallının vəkili Aqil Layıcı feysbuk hesabında yazıb.

"Əvəz Zeynallının həbs edilməsinə dair Binəqədi rayon Məhkəməsinin qərarından apellyasiya şikayəti özəl poçt xidmətinə təqdim edilib. Sabah Binəqədi rayon Məhkəməsində olacaq. Bakı Apellyasiya Məhkəməsindən qərarın ləğv edilməsi və onun barəsində qətimkan tədbirinin ləğv edilməsi və ya alternativ olaraq ev dustaqlığı qətimkan tədbirinin seçilməsi məhkəmədən xahiş edilib", - vəkili qeyd edib.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Gənc nəslin milli mənlilik şüurunun inkişaf etdirilməsi və vətənpərvərlik hisslərinin tərbiyəsi

Müşahibimiz Azərbaycanın Əməkdar artisti, Asəf Zeynallı adına Musiqi Kollecinin səs müəllimi Sevinc Səriyevadır. Sevinc xanım ilə həyat və yaradıcılığı barədə söhbət etdik.

- **Televiziya verilişlərində Sevinc Səriyevanı xanəndə kimi çox görürük. Amma nədənsə, mətbuatda müsahibələrinizə rast gəlmirik. Bunun səbəbini bilmək olar?**

- Televiziyalarda görünürəm, mətbuatda yox, niyə? Çünki bəzi jurnalistlər, səndən iraq, ağızından çıxan sözü yazmır, dediyimiz doğru sözləri olduğu kimi dərc etmirlər. Mən başqa cür deyirəm, o gedib tərsini yazır. Belə olan halda mən mətbuata necə müsahibə verim? Yalnız buna görə mətbuatdan uzağam. Amma içi sən qarışıq, özünü təsdiqləyən jurnalistlərə böyük hörmətim var.

- **Sevinc xanım, bir qədər keçmişə qayıdaq. Oxumağa həvəs sizə hardan yarandı?**

- Bizim Qarabağda heç kim bir-birinə baxıb həvəslənmir. Qarabağda yerindən duran hamı oxuyur. O da torpağın suyundan, havasındandır. Mən də elə, Ağdamda gözümdə Aydın Niftəlioğlu, Barət Fərhadovu görüb ilk toylarımı Şahməli Kürdoğlu ilə, fəaliyyətimə Əsgərxan müəllimlə başlamışam. Əsgərxan müəllimin nəvəsi indi mənim tələbəmdir. Onlar həmişə toya bir gəldilər, ona görə də Əsgərxan müəllim də məni çox istəyirdi. Məni Şahməli Kürdoğlu ilə tanış edən də Əsgərxan müəllim oldu. Toydan gətirdi, məni evində saxlayırdı. O cür insanlar var idi. O cür insanlara baxıb, həvəslənib mən də xanəndə oldum.

- **İlk dəfə peşəkar səhnəyə çıxdığınız günü necə xatırlayırsınız?**

- Mən 12 yaşında musiqi məktəbinə gəlmişəm. Xan Şuşinski adına muğam məktəbini bitirmişəm. O məktəb elə fəaliyyət göstərirdi ki, bizi 12 yaşında səhnəyə çıxarırdılar. Moskvada, Türkiyədə, Tacikistanda festivallar, İraqda Babilistan festivalı...

Uşaq yaşlarımdan bu səhnəyə çıxmışam. Mənim üçün səhnəyə çıxıb oxumaq o boyda, o dərəcədə həyacan yaratmırdı. Təbii, həmişə səhnəyə çıxanda bir oxuyan, bir xanəndə kimi məsuliyyətim var ki, ilahi, məni tamaşaçı qarşısında xəcalətli etmə, səsimi əlimdən alma.

- **Özünü də qeyd etdiyiniz kimi, Qarabağın dilbər guşələrindən biri olan Ağdam rayonundansınız. Torpaqlarımız azad olandan sonra Ağdama gəldinizmi?**

- Səlimi deyim sizə, deyir, elin o başı, bu başı yoxdur. Ağdama gətməmiş, təbii ki, işlə, tədbirlə əlaqədar Cəbrayıl getdim. Cəbrayıl da o xarabalığı gördüm. Evə qayıdıb gələndən sonra depressiyaya

“Bizim sponsorumuz səsimizdir”

Sevinc Səriyeva: “Muğam başdan-ayağa fəlsəfədir, hər yerdə muğam oxumaq da alınmır”

“Torpaqlarımız alınandan bəri səslərimiz də qayıdıb...”

düşdüm, çox pis oldum. Hələ mən orda doğulmamışdım, orda yaşamamışdım. Ora da Qarabağın bir diyarıdır. İnanırsınız, orda uçulmuş evlərin, daşların həyəsi elə bil ki, bir insan formasında məni imtahana çəkir. Çox vahimələndim, çox. Ona görə də Ağdama da, Şuşaya da getməyə çəkinirəm. Allah deyən olsun, bir gün qismət olar, şeytanın qıçını qırıb gedərik.

- **Bildiyiniz kimi, prezident İlham Əliyev 2022-ci ili “Şuşa ili” elan etdi. Bu haqda təəssüratlarınız necədir? Məşhur “Şuşanın dağları” mahnısını Şuşanın dağlarında oxumaq istərdinizmi?**

- Əvvəla, hamının arzusudur ki, gedib Şuşada oxusun. Amma dövlət başçımızın bu ili “Şuşa ili” elan etməsi bir qarabağlı kimi məni də çox qürurlandırdı. Dövlət başçımız mənim üçün öncə, insan, şəxsiyyətdir, mən ona yalnız prezident kimi yanaşmamışam. Həm də hər prezidentdə bizim dövlət başçımızda olan savad, siyasət yoxdur.

Amma gedib Şuşada oxuyan hər bir xanəndə elə bilirəm ki, mənim avazımla oxuyur. Mənim üçün fərqi yoxdur ki, orda gedib Sevinc, Təyyar, Gülyaz, yaxud Gülyanaq oxudu. Əsas odur ki, Şuşamızda Qarabağ şikəstəsi, uverturamız səsləndi. Mən buna çox sevinirəm. Çünki bundan əvvəl Paşinyan Şuşada yallı gəldirdi, amma neçə ildən

də arzulayıram. Hamısının üreyi təmiz, safdır. Hər bir sahədə olduğu kimi, sadəcə olaraq bizim sahədə bir az çox qısqanclıq var. Amma çox istəyirəm ki, o qısqanclıq da olmasın. Mən hamıyla mehribanam. Mənim üçün sənətkarın heç bir fərqi yoxdur. Hamısı mənim üçün böyük sənətkardır.

- **Ailə həyatınızla sənətiniz bir-birinə maneçilik yaratmır?**

- Yox. Çox şükür, həyat yoldaşım məni başa düşür. Allaha çox şükür, oğlum elə bir yaşa gəlib çatıb ki, o da məni başa düşür. Yoldaşımın evvəldən muğama həyəsi olub. Heç bir maneçilik yoxdur, əksinə həmişə dəstək olub.

- **Bəzən, müğənnilərin ekran qarşısında davranışı cəmiyyətdə böyük tənqid hədəfinə çevrilir. Səhnədə müğənnilərin davranışı sizi necə, qane edirmi?**

- Bəzilərinin he, bəzilərinin yox. O da təbii ki, zamanla düzəlir. Müəyyən səhvlərini düzəldirlər.

- **Həyatda səhvsiz insan yoxdur. Keçmişdə hansı səhvinizi bir də təkrar etmək istəməzdiniz?**

- Vallah, o qədər səhvlər etməmişəm ki. Səhvlərimiz çox olub.

Səhvsiz insan yoxdur ki. Bir ideal, səhvi olmayan qurban olduğumuz, bizi yaradan Allahımızdır. Nə deyə bilərəm ki, səhvlərim çox olub. Durum deyim ki, səhv etməmişəm, xeyr, səhvim var.

- **Qeyd etdiniz ki, müəyyən səbəblərdən mətbuatda çıxmaqda çox da maraqlı deyilsiniz. Amma əksər həmkarlarınıza nisbətən sizi efirlərdə də az-az görürük**

- Çünki verilişləri seçib gedirəm. Hər verilişə çıxmıram. O verilişlərə gedirəm ki, həmin verilişlərdə qalmaqla yoxdur.

- **Amma almaqaldan nə qədər qaçmağa çalışsanız da, gəlib adamı tapır. Həçansa sizin haqda da şayiə yayılıbmı?**

- Şayiə yox. Amma bu yaxınlarda belə bir söz işlətdim... Tamamilə başqa söz idi, səhnədə oxuyanlara aid idi. Sual vermişdilər ki, üz əməliyyatı edənlərə necə baxırsınız? Mən də dedim ki: “Bu gün yazıq rejissorları qınamıram. Rejissor kənd qızı çəkir. Kənd qızının dodağı şişib, yanağı dolub, qaş belə, tato. Elə olmur axı”. Kənd qızı inək sağmaqdan gəlir, qoyun sağmaqdan gəlir, pambıq yığmaqdan gəlir, üzüm dərməkdən gəlir. Belə olmalıdır. Yoxsa kənd qızı harda tapaçaq botoks, dodağa, yanağa vuracaq. Yazıq rejissor neyləsin?!

xın aylarda konsert olacaq.

- **Şou-biznesdə olan estrada müğənnilərinin konsertlərinə tamaşaçı axını çox olur. Amma muğam oxuyan xanəndələrin konsertində nisbətən tamaşaçı az olur. Bu problem nə ilə əlaqələndirmək olar?**

- Mən belə deməzdim, Fuad. Bu gün muğam oxuyan xanəndələrin konsertinə tələbat daha çoxdur, nəinki şou-bizneste kətilərə. İnsanların zövqlərini biz özümüz dəyişməliyik. Mən, o birisi, bu birisi. Nə qədər xanəndələr muğamı, xalq musiqisini təbliğ etsə, o qədər də muğama çox sevgi artacaq. Muğam fəlsəfi əsərdir. Muğam başdan-ayağa fəlsəfədir. Hər yerdə muğam oxumaq da alınmır. Amma mahnılarımız var ki, unudulmuş mahnılar, o mahnılara can verməliyik ki, sonradan çıxma mahnılar ortalıqdan, arenadan qalxsın. Onu da kim ələməlidir, özümüz. Özümüz yaratmalıyıq onu. Yoxsa, atırıq televiziyaların, oxuyanların üstünə. Xeyr, retro mahnıları elə bir tərzde, elə bir aranjimanda oxumalıyıq ki, o tamaşaçıya çatсын.

- **Arif Babayevi “Segah”-ı ilə, Sabir Mirzəyevi “Çahargah”-ı ilə tanıyırsınız. Sizcə, Sevinc Səriyeva deyildə hansı muğam yada düşür?**

- Elə bir insanlarla mənim adımlı

yanaşı çəkdiyiniz ki, o insanlar mənim üçün fenomendilər, novatorlardır. Arif Babayevin “Segah”-ı mənim üçün ana laylası deməkdir. Sabir Mirzəyevin də “Çahargah”-ı həmçinin. Sevinc Səriyeva onların yanında cılız bir oxuyandır. Mən açıq deyirəm, öz həmyaşıdlarımın arasında seçilə bilərəm. Amma Sevinc Səriyeva deyəndə, təbii ki, “Xaric segah” yada düşür, ən çox da “Şüşter”. Arif Babayev həmişə deyir ki, “Şüşter”in atası Qəzənfər Abbasov, anası Sevinc Səriyevadır.

- **Bir müğənninin sözü qalmaqala səbəb olmuşdu. Demədi ki, Qarabağda muğam məktəbi yoxdur. Sizin buna reaksiyanız necə oldu?**

- Qarabağda muğam məktəbi, Ağdamda muğam musiqi məktəbi var. Ağdamda Muğam evi var, Füzuli rayonunun özündə də muğam məktəbləri var. Həmişə olub, olacaq da. Özü də orada da yeni xanəndələr yetişir. Torpaqlarımız alınandan bəri səslərimiz də qayıdıb. Allah hamının yolunu açıq ələsin. Bax, bunlar hamısı (tələbələrini göstərir) gələcəyin səsləridir.

- **Tez-tez qastrol səfərlərində olursunuz. Sonuncu qastrol səfəriniz haqda məlumat vermənizi istərdik...**

- Sonuncu qastrol səfərim Londana idi. Allah qoysa, qarşıda Misir və İsveç səfərləridir. Özümün də İsveç şəxsi dəvətim var. Allah qoysa, el qızım İradə xanım Əliyevanın təşkilatçılığı ilə, onun dəvətiylə gedəcəm. Allah deyən olsun.

Söhbətlaşdı:
Fuad BİLƏSUVARLI

Yalanı yalanla məhv etmək mümkündürmü?

“Türküstan” qəzetinin 9-15 avqust 2022-ci il sayında Asif Aydınli “Azərbaycan cəmiyyətinə dözümsüzlüyü kim aşılabilir?” adlı məqaləsində türk milli şüurunun oyanıb, türk milli və dövlət birliyi uğrunda mübarizədə ilk, lakin önəmli addımlar atmaqda olan türk millətinin bu müqəddəs və şərəfli işinin qarşısını almağa çalışan xarici düşmənlərimizin və onların xüsusilə türk milli birliyinin strateji həlqəsi olan Şimali Azərbaycan Respublikasında mövcud olan bir ovuc əlaltıları vasitəsilə müxtəlif uydurma dini şüarlar vasitəsilə bu milli birlik prosesini əngəlləmək məqsədilə, ən çirkin üsul və vasitələrlə ölkədə sabitliyi pozmaq, son nəticədə ölkənin müstəqilliyinə son qoymaq məqsədinin hədəfləndiyini bir neçə konkret fakt əsasında dəqiq göstərir. O haqlı olaraq yazır:

(Əvvəl ötən sayımızda)

İstər ərəb islamının, istərsə də fars islamının (şii, Əhli-Beyt) bu günə qədər türk insanların zəhninə, şüuruna hakim kəsilməsində ərəblərdən, farslardan çox türk sultanları, türk şahları günahkardır. Yeni, istər ərəblər, istərsə də farslar bu ideoloji qandalları türk insanların zəhninə bizim öz əlimizlə vurmuşlar. Asif Aydınlinin təklifləri həttə bu gün hazırlanmaqda olan “islah edilmiş” islamın yeni formasını onun dediyi kimi xeyriyyə həmkatına yönəltməklə və o dediyi, - “Belə işlərin əhəmiyyətini ölkənin nüfuzlu din xadimləri izah edə bilərlər. Açıq, ölkə tələkanalları dini və maarifləndirici vermişlərə dair silsilə verilişlər hazırlamalıdır. Ola bilsin ki, xüsusi dini-maarifçilik kanalı yaratmaq, orada islam dini haqqında maarifləndirici filmlər göstərmək, cümə günləri ölkənin böyük məscidlərindən nüfuzlu müsəlman din xadimlərinin moizələrindən canlı yayımlar təşkil etmək məntəqlidir”, təklifi tarix boyu düşmənlərimizin şah və sultanlarımızın eli ilə türkün ideoloji cəhətdən əsarətə alınıb zombiləşdirilməsinin yeni bir formada bizim öz əlimizlə zombiləşdirmək təkliflərinin zəngin paketidir. Məqalə müəllifinin bu təkliflər paketi vasitəsilə həqiqətdən də ölkədə nisbətən qısa zaman ərzində yeni formalı, lakin məzmun və mahiyyəti uydurma olan yeni islam təriqətinin ölkədə çoxluq təşkil edəcək daşıyıcılarını yetişdirib, formalaşdırmaq olar. Əsas məsələ isə bunun millət və dövlətimiz üçün hansı nəticələri olmasındır. Yeni təriqət daşıyıcılarının ölkədə təşkilatlanaraq sayının çoxalması labüd olaraq onlarda da ölkədə hegemonluq, yeni hakimiyyətə gəlmək iddiasını doğuracaq. Bu “oyunun labüd və qaçılmaz” qaydası, daha dəqiq, bu prosesin insanların iradəsindən asılı olmayan, bir ictimai prosesin obyektiv

qanunudur. Eyni zamanda həmin kontingent həmin dini təriqətin daşıyıcıları olan yerli din xadimlərinin və siyasətbazların, eyni zamanda xarici düşmənlərimizin öz məqsədləri üçün zərbə qüvvəsi kimi istifadə edə biləcəyi hazır xammal, radikal fanatizm toplusu olaraq ölkədə hər hansı bir az çox əhəmiyyətli çatışmazlıq, narazılığın yaranmasını gözləyəcək.

“İrsad” İslam Araşdırmalar Mərkəzinin direktoru, fəlsəfə elmləri doktoru, Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin keçmiş sədri Rafiq Əliyevin 16.08.2020-ci il tarixli “Hurriyyet” qəzetində çap edilmiş “İmam Hüseynin din uğrunda özünü qurban verməsi faktı doğru deyil” başlıqlı müsahibəsində deyir: “...Amma bu günkü nisbi sakitlik o demək deyil ki, dini müstəvidə problem yoxdur. Bu günlərdə ölkəmizdə ciddi surətdə şiə tərəfdarlarının çoxalması, şiə liderlərinin geniş vüsət alması məsləsi var... Hansı ki, bu liderlər adamları çox rahatlıqla ələ ala bilər... O qədər axıcı nitqlə və inandırıcı şəkildə danışılar ki, inanmaq çətin olur. Həttə həssas mövzularda toxunduqda birlikdə ürəkdən ağlayırlar. Bu bizdə təzə formalaşmış. 10-15 il qabaq belə deyildi, bu adamlar yox idi”.

Bununla o, ölkədə şovinst fars ideoloji silahı olan şiəliyin (Əhli-Beyt) ölkədə ciddi təhlükəyə çevrildiyini və bunun Tehranın emissarlarının ölkədəki 30 illik geniş, güclü, sərbəst təbliğat fəaliyyətinin, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin İrana, İraqa və s. dini təhsil almaq üçün kütləvi surətdə adam göndərməsinin, ölkədə İslam Universitetinin peşəkar dini təbliğat aparın mütəxəssislərin yetişdirməsinin nəticəsi olduğunu etiraf etmiş olur.

Sonra isə müsahib jurnalistin, - “Bu özlüyündə hər hansısa təhlükədən xəbər verirmi?” - sualını belə cavablandırır. “Bilirsiz ideyanı ancaq ideya ilə önlemek olar. İdeyanı silah və zor gücü ilə öldür-

mək, sındırmaq olmaz. Həmin ideyanın qarşısına başqa bir ideya çıxarmaqla çərçivəyə salmaq mümkün olur”.

Rafiq Əliyevin bu təklifi bu məsələdə Asif Aydınlinin təklifi ilə mahiyyətdə eyni olub, hazırda kluarlarda müzakirə edilən islamın islah edilmiş “Azərbaycan” formasının yaradılmasına aiddir. Həttə islamın “Azərbaycan” formasının bir variantı haqqında Səməd Bayatlının 2013-cü ildə çap edilmiş B5 ölçüdə, 491 səhifəlik “Azərbaycan şiəliyi (əliçilik) və fars şiəliyi (məcusi şiəliyi)” kitabında ətraflı məlumat var. Asif Aydınlıdan fərqli olaraq Rafiq Əliyev bütün 12 imamın din yolunda deyil, hakimiyyət uğrunda mübarizədə rəqibləri tərəfindən öldürüldüyünü faktlarla açıqlayaraq bu məsələlərin televiziyalarda, saytlarda, sosial şəbəkələrdə olduğu kimi təqdim ediləməsinin zəruri olduğunu, dini məsələlərin müzakirəsinin televiziyalarda din xadimlərinin monoloqu şəklində deyil, onların opponentləri ilə dialoq şəklində aparılmasının zəruriliyini qeyd etsə də, fikrinə bu verilişlərdə Dövlət Komitəsinin özünün moizə oxuyanı olmalıdır və onların bizim ilahiyyat institutunda hazırlanmalı olduğunu əlavə olaraq qeyd edir. Bununla belə, o, haqlı olaraq qeyd edir ki, - “1992-ci ildən bəri Bakı Dövlət Universitetində Konstitusiyaya zidd olaraq, ilahiyyat fakültəsi vardı. Din Dövlətdən ayrılır, ona görə də bizim universitetlərdə belə bir fakültə ola bilməzdi. Mən dəfələrlə buna qarşı çıxmışam. Orada 5000-ə yaxın tələbə təhsil almışdı, amma nəticə etibarilə dövlət onların heç birini işlə təmin edə bilmədi. Qaldılar ortada... Din mənəviyyatla bağlıdır, insanların əxlaqının formalaşmasında ciddi rol oynayır, amma dövlətdən tamamilə ayrılır”.

Rafiq Əliyev bir-birinə daban-dabana zidd fikirlər söyləməklə Asif Aydınlıdan fərqlənir. Yeni bir tərəfdən haqlı olaraq dövlətimizi dünyəvi olduğuna görə bizim universitetlərdə dini fakültə olmasının

Konstitusiyaya zidd olduğunu və özünün bunun əleyhinə olmasını deyir, digər tərəfdən dini moizə edən ruhani mütəxəssislərin bizim universitetlərdə hazırlanmalı olduğunu bildirir. Onun özünün etiraf etdiyi kimi, 1992-ci ildən bəri BDU-nun ilahiyyat fakültəsini bitirən 5000 məzunu 10 milyon əhaliyə işlə təmin etmək imkanı yoxdursa, bundan sonra İslam Universitetini bitirəcək məzunlar harada və necə iş tapa biləcəklər? Əslində bu kontingent din vasitəsilə Azərbaycan dövlətçiliyini məhv etmək niyyətində olub, bunun üçün böyük maliyyə vəsaiti sərf edən düşmənlərimizin əlində tək cəmiyyət cəbhə deyil, onların yaratdıqları terrorçu, casusluq, tərxiatçı şəbəkələrin yüksək səviyyəli, peşəkar icraçılarına çevrilməyə məhkum olacaqlar. Bütün bu proseslərin “yuxarıların” göstərişi və razılığı ilə baş verməsinə işarə edən Rafiq Əliyev bir çox fikirlərini sona qədər açıq demir. Məsələn, - “Din mənəviyyatla bağlıdır, insanların əxlaqının formalaşmasında ciddi rol oynayır, amma dövlətdən tamamilə ayrılır” - deyəminin mənası, dünyəvi dövlətlə dinin bir araya sığmadığı anlamındadır... Deyir ki, - “Bu cür şeylər televiziyalarda, saytlarda, sosial şəbəkələrdə bu formada təbliğ edilməlidir ki, insanların heç olmasa müqayisə apara bilsinlər. Götür-qoy edə bilsinlər. Amma şərait yaranmır, əksinə bu cür moizə (yəni, uydurma - Ş.Q.) müəlliflərinə efrələrdə geniş meydan verilir. Bu da istəməz insanlarımızda belə bir təəssürat yaradır ki, elə belə də olmalıdır və bu siyasətə bir növ dövlət də dəstək verir. Və o cür adamlar bir dəfə efrədə çıxış etdikdə ətrafına kifayət qədər adam yığa bilir, çünki onların çox gözəl oratorluq (natiqlik - Ş.Q.) qabiliyyəti var”.

“Bilirsiz, adi bir moizə ilə adamı nəyəyə inandırmaq ağılatmaq olursa, düşünün, onları hansı tərəfə istəsən yönəldə bilərsən”.

Rafiq Əliyev dinin mahiyyəti, məzmunu barədə danışarkən haqlı olaraq, məsələyə yeganə elmi fəlsəfə olan dialektik və tarixi materializm mövqeyindən yanaşır. Lakin insanların şüurunu aydınlaşdırmaq üçün elmi fəlsəfənin nəinki bütün ali məktəblərdə ciddi surətdə tədris edilməli olduğunu, eləcə də bütün KİV-lərdə elmi fəlsəfənin ən azı mahiyyətini populyar şəkildə insanlara alim filosoflarımız tərəfindən çatdırılmasının zəruri olduğunu demir...

Sovet dövləti yaranandan bəri, bütün dünyaya, o cümlədən SSRİ-də başda orta, ali təhsil müəssisələri müdavimlərinin, bütün sahələr üzrə alimlərin beyninə Marksizm adı altında Marksizmlə daban-dabana zidd, müəllifi isə Lenin olan materialist “bolşevizm” dini yeridildiyindən, həttə yaşlı nəslə aid olan alimlərin istər Marksın iqtisadi nəzəriyyəsi olan “elmi sosializm nəzəriyyəsinin”, istərsə də elmi fəlsəfə olan “dialektik və tarixi materializm fəlsəfəsinin” mahiyyətini hələ də dərk edə bilmədiklərindən, bir hissəsi kor-koranə müxtəlif dini uydurmaları qəbul edir, bir hissəsi də elm ilə dini uydurmalar arasında vurnuxmaqdadır. Hansısa həqiqətləri və hakimiyyətdə güclü dayaqları olan iri din alverçilərinin şəxsi maraqlarına, kor-koranə dini uydurmalara “aşiq” olanların “qəzəbinə” tuş gəlib müxtəlif inzibati, ictimai təpkilərə məruz qalmaqdan ehtiyatlanaraq bildiklərini belə deməkdən çəkinirlər. Əslində isə torpaqlarımızın azadlığı uğrunda hərbi döyüşlərdə qurdbasan oğullarımız sağlamlığını itirməkdən, şəhadətdən belə çəkinməyib vətən torpaqlarını düşmənlərdən təmizlədiyi halda, alim və zəka sahiblərimiz ideoloji cəbhədə həyatlarını belə itirməkdən çəkinməyib müxtəlif dövrlərdə düşmənlərimizin zəhninə vurduqları ideoloji qandalların qırılması naminə bütün sahələrdə hər kəs öz bildiyi həqiqətləri bütün çılpalığı ilə ortaya qoyub, millətimizi torpaqlarımızın işğalından da böyük, təhlükəli düşmənimizin yaradacağı problem və fəlakətlərdən yayındırmağın yollarını bəyan etməlidirlər. Hələlik öz çoxu öz şəxsi maraq və təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə üstünlük verərək elm və din arasında, yəni mahiyyətdə həqiqət ilə yalan arasında Molla Nəsrəddinin “göy muncuq” oyununu oynamaqla millətimizin və dövlətçiliyimizin taleyini qumara qoymuş olurlar. Həttə bizim qanımızın rənginin şəhidlərimizin, yarı qazilərimizin, həttə ölümün gözüne dik baxa-baxa düşmənin qabağından qaçmayıb onun üstünə gedərək sağ qalan, qələbə çalan qazilərimizin qanından QIRMI-ZI OLMADIĞINI belə düşünmədən. Çünki yalanı yalanla deyil, ancaq həqiqətlə məhv etmək olar.

(Ardı var)

Şapur QASIMI

Allahverdi Eminov

İkinci məqalə

Hakimiyyət kişiye məlahət gətirir

H. Ksincer

Biz ünsiyyət mədəniyyətiindən çox danışırıq və haqlıyıq. Əgər bu münasibət hansı birimzdə çatışmırsa, yaxud sıfıra enibsə - ətraf mühitdən izolə olunuruq. Beləsinə ifrat da səslənsə mizantrop - canavar - adamla müqayisə edərdik. Ünsiyyət müxtəlif məkanlarda və sferalarda özünü büruzə verir: ailədə, ictimai yerdə və işdə. Bunlar bir-birilərinə tamamlamaqdır. Lakin elə hal da mövcuddur, bir şəxs üç məkanda müxtəlif rollara girir. Ailədə əzəzil, ictimai yerdə qaradınmaz, iş prosesində ünsiyyətçi, yaxud əksinə. Belə dəyişkənlik anormallıqdır. Mən birincidən - ailə ünsiyyətindən danışmaq istərdim.

Mini dövlət kimi qiymətləndirilən ailə cəmiyyətin qarşısında ən məsuliyyətli dəyərdi: övladların təhsili və tərbiyəsinə öz üzərinə götürür. Adətən, belə normalıq o zaman tamamlanır - er və arvad bir-birini anlasın: münasibətlərinde etik normaları gözləsinlər. Müşahidəyə əsaslanaraq, adətən, erlə arvadın başa düşülməz hərəkətlərində günahkar tərəf kişi sayılır. Bu iradı istisna etmirik və az deyil. Amma qadının (arvadın) münasibətində, yeni ünsiyyət mədəniyyətində zəiflik üzərindən də yan keçməməliyik. Məişət vamprizmi adlanan bu anlam nəinki məişət "xırdalıqları" ilə sonuclandır, hətta erin (kişinin) psixologiyasına, onun enerjisinə mənfi təsir göstərir. Məsələn: qadın evdədir, kişi işdən gəlmişdir. Təbii ki yorğundur, qayğılıdır. Ona mərhəm bir əlin hərəkəti, şirin bir sözün işığı gərəkdir. Və belə xoşbəxt anlarda kişi həlimləşir, hətta uzaqlaşır. Hər çətinliyi unudur, əgər işində qanıqaraçılıqla üzleşsə də.

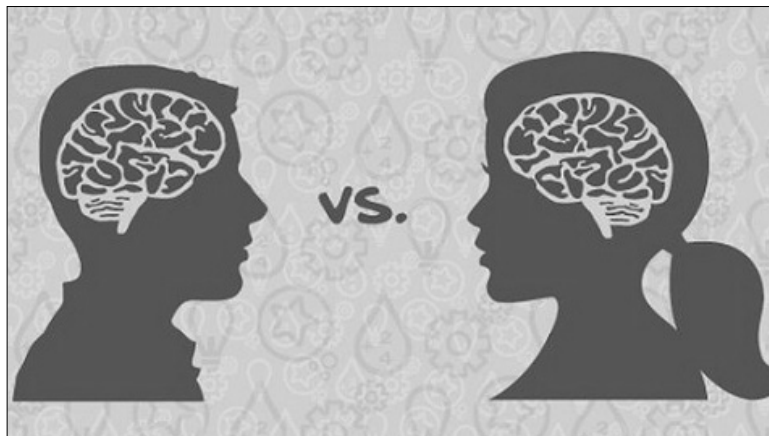
Sosial münasibətlər: maddi çətinliklər, işsizlik, qanun pozuntusu ilə üzleşmək və sair proseslər də insan varlığından səssiz ötürür: buna laqeydlik hansısa fərdə mövcuddursa o, insanilikdən xali deyilmi? Cəmiyyətdə, xüsusilə "durulmaqda" olan Məmləkətdə bunlar təbiidir, əlbəttə ki konkret zaman ölçüsündə. Kişilər qadınlarla müqayisədə belə hallarla daha çox gündəlik münasibətlərdə qarşılaşır və evə gəlirlər. Deməli, konkret olaraq er ümumi davranış xəttindən ailəyə qədəm basır. Artıq əmələ çevrilmiş əxlaqi motiv fərdi davranışla ziddiyyət yaradır. Arvadsa evdə bu prosesləri görmür (yaxud gör-

mək istəmir), situasiyanı öz şəxsi psixologiyasında götürür və burada taktiki variantda üstünlük verir: Əxlaqi və məqsədəuyğun olanın ahəngdarlığını pozur, davranış xəttindən çıxır. Hegelin bir fikri ədalətli səslənir: "Subyektin bir sıra əməlləri elə onun özüdür". Bu cür xislətləri həyat yoldaşları bilməli və əməl etməyə borcludur ki, subyektiv psixologiyadan irəli gələn davranış xəttində "zəif həlqəni" tapmalı və ümumi davranışının motivində "əritməlidirlər".

Bir fakt: Bir qadında öz ərinə qarşı belə bir vamprizm halı vardı və bütün həftə boyu dava - dalaş kədərli simfoniya çevrilmişdi. Arvad dirijordu, kişi ekspertdi, uşaqlar dinləyici. "Bu hal hansı tələbatdan gəlirdi?" sualına məntiqlə cavab verə bilərdim, çünki ailə işinə yersiz müdaxilə etmək yersizdi. Amma bunun motivi ehtiyacla bağlıydı - ehtimalım buydu. Ehtiyac sosial kateqoriya statusunda mövcuddur və cari izti-
rablardan asılı olmadan da O Dünya barədə illüziyalara inamdan da kənarda insana məxsus haldır, ovqatdır. Və insan daima bu cavabsız sualın cavabını özündə axtarmamalıdır, öz dərdinə çevirməməlidir. Onu planlaşdırmaq da, idarə etmək də ab-

şəbbüs qızları tərəfindən idi).

Davranışda əsas aparıcı subyektin özüdür: müsbət, yaxud mənfi motivlərdən asılı olmadan Hegelin bu fikri də ədalətli səslənir: "Subyektin bəzi əməllərini başqa mənbədə axtarmamalıyıq". Lakin davranış xəttində də "bir sıra əməllər, hərəkətlər" mövcuddur ki, bu keçmiş və indiki seçimə aiddir. Xüsusilə, artıq vərdiş halını almış "keçmiş" nəzarətsiz buraxılarda, idarə olunmayanda mövcud seçimə təsir göstərir. Bu, o deməkdir, məişət səviyyəsində qadının əməlləri ilə "zəif həlqəni" müəyyənləşdirməyə, vamprizmi aradan qaldırmağa subyektin özü tərəfindən səy yoxdursa, proses

Bir fakt: Bir qadında öz ərinə qarşı belə bir vamprizm halı vardı və bütün həftə boyu dava - dalaş kədərli simfoniya çevrilmişdi. Arvad dirijordu, kişi ekspertdi, uşaqlar dinləyici. "Bu hal hansı tələbatdan gəlirdi?" sualına məntiqlə cavab verə bilərdim, çünki ailə işinə yersiz müdaxilə etmək yersizdi. Amma bunun motivi ehtiyacla bağlıydı - ehtimalım buydu...

surddur. Klassik filosof Epikürün kəlamı var: "Azadlıq - nəyin varsa onunla kifayətlənə bilərsiniz". Belə məqamlarda ehtiyac ucbatından Allaha da yalvarmaq lazım gəlir. Yenə Epikürə qayıdaq: "Əgər Allah insanların yalvarışlarına qulaq assaydı, onda hamı çoxdan ölüb getmişdi". Görünür, o qadın akselativ hissi - ruhi həyəcanı daima özündə yaşatmışdır. Və hətta buna hazır idi. Təxmini vaxtdan sonra eri içkiyə qoşuldu. Tale ağır hökm çıxarsa da, onun qadını qəfil xəstəliyə tutuldu və dünyasını dəyişdi. Kişi tənha-lığıyla balalarına eyni zamanda analıq etməli oldu...

Oxucular güman ki, bu həyatı faktın sonunu nəylə nəticələncəyinə maraqlı ola bilər. Həmin ailədə bir oğlan uşağı və üç qız böyüyürdü. Oğlan yetkinləşdi, gənclik çağına çatdı. Ana - atanın yerli-yersiz mübahisələri, qışqırıqları və ilaxırlar bu oğlana ciddi təsir etmişdi. Anasının ölümündən sonra onun (ananın) rolunu sanki davam etdirdi. O da başladı atasının əsəbləri ilə oynamağa. Və günün gecəsində ata əsəblərinə tab gətirmədi: dünyasını dəyişdi. Atadan qızlarına yadigar qara haşiyəyə salınmış bir foto qaldı. (Bu tə-

bir növ stabilləşir. Qadının ərinə (təbii ki ailənin digər üzvlərinə də) mənfi, stress doğuran münasibəti əməlinin sistemi (motiv, məqsəd, nəticə) kimi "davranış xəttində" zəncirvari həlqəyə çevrilir. Etikada "müdrək əməllər" anlayışı da var və bu, yaxşı əmələ səyi doğrudur, təəssüf ki, bunun üçün hazır resept yoxdur. Səyin arxasında qadının insaniliyi, hövsələsi, həssaslığı, kişinin qılığına girməyi bacarması və sairə dayanırsa, bunu biz məmnunluqla müdrəklik adlandıra bilərik. Vamprizmə meyilli qadın müdrək əməl anlamından çəkinməsin, bir qədər də doğma-laşsın. Və "düzgün əməllər" seçiminə fərqlənirmi? Düşünmək olar ki, düzgün əməlin variantları ola bilər, amma müdrək əməlinə ola bilməz. Müdrək əməl doğru əməldir. Etik baxımından əxlaqi müdrəkliyin əlaməti əməlin optimalıdır. Məişət zəminində bu məsələni davranış səviyyəsində, müsbət qərara gəlmək niyyətində anlamaq lazımdır. Qadın ərinə qarşı əxlaqi müdrəklik göstərsə hissələrinin qiymətləndirilməsidir, həyat yoldaşının stress (əgər varsa) halının aradan qaldırılmasıdır, ideal qiymətləndirilməsidir. Ərlə arvadın - təmin iki bölümü hesab olunması nə deməkdir? Bu qoşalar o vaxtı bütövləşir ki, qadın öz

qadınliq missiyasının intim motivlərinə kövrək cavabıyla yanaşır. Ərinin hissələrinin müdrəkliklə başa düşülməsi davranışın yüksək zirvəsidir, etibarlılığıdır.

Ərlə arvadın məişət vamprizmindən uzaq ünsiyyəti Allaha məhəbbətin mistik ruhda ifadəsi deyil və dini ekstaza gətirib çıxarmır. İki vücudun tamlığı bəşəriyyətə sağlam övlad gətirməkdir. Allaha itaət edən bəndənin mövcudluğudur. Qadının ərinə məhəbbəti səadətə təbii səydir, əks halda, bu səadət qadını yüksəltmir, onu alçaltdır. Həyatın mənası, habelə doğrulaq uşağın qeyri-sağlam xisləti həyatdan xaric hesab edilir, obyektiv olaraq bu, o deməkdir, qo-

dən rəhbər nüfuzunu qazanmalıdır, heç bir kəs bu liderlikdən xəbərlə tutmamalıdır. Əgər erli qadınla incəlik varsa, hər şeyi vaxtında həssaslıqla görəcəkdir. Nəzakətlə susacaq, məlumatlanacaq, müşküllər doğanağını aşacaqdır! Necə deyirlər, bu "doğanağı" barmağına sarıyacaq və öz na-xışlarını hörəcək, gereksiz ipləri zibilliyə atacaqdır. Beləliklə, müşküllər zəncirini ərinin boğazından açacaq, onun loğmanına çevriləcəkdir. Münasibətlərin sağlam yönümünü qurmali olacaqdır. Bütün bunlar elə edilməlidir ki, er ailədə liderin məhz özü olduğunu düşünsün və inansın. Arvad onun sözüne baxdığını nümayiş etdirmir. Bu, onun qüruruna təskinlik verəcəkdir. Əlbəttə, onun "doğanağını" özbaşına buraxmamaqla. Yeri gələndə yerində oturtmağı da ona xatırlatmaq lazım gəlir, amma bu, incəliklə edilməlidir.

Psixoloji baxımdan er - arvad arasında eniş və yüksəliş baş verir və birincinin səbəbkarı qadındır. Belə hal adətən, iki amildən doğur: potaloji vamprizmindən və məişət qayğılarından. Birincidən az-çox danışdıq. İkinci vəziyyətdə lazım gəlir ki, ailəni bir günlüyə sərbəst buraxsın, amma ərə qarşı biganələşməməklə. Ər qadının deyinyənliyini unutmaya çalışmalıdır. Bilir ki, o, erköynlük, yersiz söz-söhbət salmağın təcəssümüdür, hey narazıdır, sağlam mühiti yaratmağa səy göstərmir və sairə. Süni problem yaradanda dərhal əcaib simaya düşür və söz fantanının qarşısını almaq müşkülləşir. Bütün günahların ünvanı əridir. Hələ ki, şeytan onun qəlbində çapalayır, göz-ləmək lazımdır. Bu şeytan öz xoşu ilə çıxıb gedəcəkdir. Belə halda nəzakətli olacaqmı? Bəli, bir neçə dəqiqədən sonra nəzakətliyi də şeytanın özü ilə apardığı belli olacaq! Sə-narı təkrarlanacaq. Taleyinə bu cür qadın düşmüş kişilərin həyat meydanına bənzəyir, mü-təmadi toqquşmalar isə... bo-şanma ilə də sonucuna bilər və labüddür.

Ərlə - arvadın sağlam ünsiyyəti Allahdan verilmiş naməlum ömrü nəcib hissələrlə yaşamaqdır, bu da sağlam uşaqların dünyaya gəlməsidir. Unutmayaq ki, Allahın və ilahələrin sevgisindən dünyalar, kişinin və qadının məhəbbətindən insan doğulur. Bu ülvyyətdən mərhumluğun nə demək olduğunu izahına ehtiyac qalmır. Və yazımı məşhur publisist Leflerrin sözlərilə bitirirəm: "Mənim üçün qadın elə bir varlıqdır ki, onu həyatda heç nə ilə əvəz etməmək olmaz. Mən belə bir fikirdəyəm: nə qədər düzgün olub-olmadığını siz daha yaxşı bilərsiz. Qadın kişi üçün elə bir sərvətdir ki, onun misli-bərabəri yoxdur. Qadın elə bir zərif məxluqdur ki, hətta ən kiçik küləkdən belə qorunmalıdır".

Tarixi abidənin aqibəti

Lap əzəldən Qafqazlarda gözü olan Rusiya Azərbaycan və Gürcüstanı nəzarətdə saxlamaqla bərabər qonşuluqda olan türk-müsəlman dövlətlərinə də təsir etmək gücünə malik olmaq istəyirdi. Buna nail olmaq üçün hərbi-siyasi güclə bərabər iqtisadi təsirdən də istifadə edilirdi. Zaman-zaman iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrini gündəmə gətirməklə ayrı-ayrı üsullardan istifadə edirdilər.

Bu üsullardan biri də tikintisi 1878-ci ildə başlayıb, 1883-cü ildə başa çatmış dəmir yol xətti idi. Ruslar öz başçılıqları ilə çəkirdikləri dəmir yolu vasitəsi ilə Bakı-Tiflis şəhərlərinin əlaqələrini gücləndirməklə bərabər Xəzər dənizi ilə Qara dəniz limanlarını da nəzarətdə saxlamaq idi. Dəmir yolunun çəkilişində ucuz işçi qüvvəsi kimi yerli əhalidən də istifadə edirdilər. Dəniz yolunun tam gücü ilə işləməsi üçün lazımı yerlərdə dayanacaq-

lar tikir, yaxınlıqda kəndlər salır, insanların işləməsi üçün müxtəlif sahə-lərə cəlb edirdilər. Hal-hazırda Dəliməmmədli şəhərində fəaliyyət göstərən dəmir yol dayanacağının tikilməsi də həmin illərə təsadüf edir. illər ötdükcə dəmir yol işçiləri üçün yaşayış evləri, iş otaqları, həmmam, parla işləyən qatarlar üçün su anbarları tikilmişdir. İnsanları su ilə təmin etmək üçün su quyusu qazılmış və həmin quyunun yanında qüllə tikilmişdir.

Tikintisi 1908-ci ildə ba-şa çatın qüllə gündə onlarla parla işləyən qatarları su ilə təmin edirdi. Texnika inkişaf etdikcə parla işləyən qatarları elektriklə işləyən qatarlar əvəz edirdi. Su qülləsinə ehtiyac azaldı.

Aylar keçdikcə su qülləsindən dəmir yol işçiləri şəxsi evlərinə və iş otaqlarına su xətti çəkirdilər. Qüllədən yüngül artıq fəhlə və qulluqçu içməli su ilə təmin olunurdu.

Azərbaycanda sosializm iflasa uğradıqdan sonra keçid dövrü ərzində bütün sahələrdə olduğu kimi dəmir yolunun su ilə təchizatı sahəsində də zəifləmələr oldu. Su çəni və su xətləri illərlə təmir olunmadı. Nəticədə çəndə və su xətlərində çürümələr başladı və müxtəlif yerlərdən su sızmaları oldu. Vaxtılı-vaxtında su sızmalarının qarşısını ala bilməyən dəmir yolunda işləyən məmurlar əhalinin istifadəsi üçün artezianları və su xəttini Goranboy rayon Su təchizatı idarəsinə təhvil verdilər.

Ölkə başçısının sərəncamı ilə tarixi abidələr təmir olunur və ya yenidən bərpa olunurdu. Bundan istifadə edən əlaqədar təşkilatlar su qülləsinin tarixi abidə kimi qeydiyyatla aldılar. Hal-hazırda bir əsrdən artıq yaşı olan tarixi abidə sayılan su qülləsinin aqibəti çox acınacaqlı vəziyyətdədir. Çəni dəşik-dəşik olan su qülləsinin divarları bir neçə yerdən çat verib. Qüllənin giriş qapısı müəmmalı şəkildə yoxa çıxıb. Biz öz tariximizə sahib çıxmalıyıq. Əgər çən təmir olunmasa və ya yenisi ilə əvəz olunmasa tarixi abidə sayılan qüllənin dağılmaq təhlükəsi var. Qüllə əhalinin gedişli-gəlişli yerində yerləşdiyi üçün bir çox insanların həyatı üçün təhlükə yarada bilər.

Əlaqədar təşkilatlar Prezidentin tarixi abidələrin təmiri və ya bərpası üçün verdiyi sərəncamı əldə rəhbər tutaraq bir əsrdən artıq yaşı olan tarixi abidəni təmir etməlidirlər. Əks təqdirdə qüllə (tarixi abidə) qəzaya uğrayarsa Prezidentə və ya Dəliməmmədli əhalisinə cavab verməli olacaqlar.

İlqar MÜZƏFFƏROĞLU,
AJB-nin üzvü

Qərbi Azərbaycanın Türk-Müsəlman mənşəli əhalisi...

II Dünya müharibəsinin iştirakçıları...

Qərbi Azərbaycanın Şərur-Dərələyəz mahalının kəndləri (bu bölgənin 43 kəndindən yalnız 15 kəndində haylar yaşayıb) sırasında II Dünya müharibəsi (eləcə də 1941-1945-ci illərdə) iştirakçılarından biri də Keşkend (Paşalı) nahiyəsinin Təkədağ silsiləsinin, Quzey meşənin ətəklərində yerləşən Qovşud və Didivan dağlıq hövzəsində, Ardaraz çayı (Şərur nahiyəsi ərazisində Araz çayına soldan qovuşur) sahilində yerləşən Ardaraz kəndləri olub.

Cəmi 70 evi və 500 nəfər əhalisi olan Qovşud kəndindən müharibəyə 70 nəfər yola salınıb, onlardan 24 nəfəri geri qayıtmayıb.

Hay kilsəsinin mərkəzi siyasətinə uyğun olaraq Qərbi Azərbaycan ərazisində II dünya müharibəsinin iştirakçıları olmuş Türk-Müsəlman əsillilərinin şərəfinə heç bir xatirə ocağı, abidəsi yaradılmamışdır.

1941-1945-ci illərdə müharibədən geri dönməyən Qovşud kənd sakinləri:

- Firidun Ələkbər oğlu Hümətov, 1 qızı qalıb;
- Fərman Kərim oğlu Xudaverdiyev, 1 oğlu qalıb;
- Abdulla Əkbər oğlu Vəliyev, subay;
- Vəli Şirin oğlu Nəsirov, subay;
- Hüseyn Şirin oğlu Nəsirov, 1 qızı qalıb;
- Salman Şirin oğlu Nəsirov, 2 oğlu, 1 qızı qalıb;
- Sarı Əli oğlu Məmmədov, 1 oğlu, 1 qızı qalıb;
- Ağabəy Əsəd oğlu Məmmədov, 1 oğlu, 1 qızı qalıb;
- Həsən Əsəd oğlu Məmmədov, təzə evlənibmiş;
- Talib Əsəd oğlu Məmmədov, subay (bu ailənin 8 oğlu müharibəyə gedib, yalnız 2-si qayıdıb);
- Ağayaz Həsən oğlu Məmmədov, 1 oğlu qalıb;
- Əbülfəz Həşim oğlu Məmmədov, subay;
- Heydər Bayramalı oğlu, 1 oğlu qalıb;
- Əli Vəli oğlu, uşağı olmayıb;
- Ələkbər Civo oğlu, 1 oğlu qalıb;
- Gəray Davud oğlu, subay;
- Qonsur Məhəmməd (yetim), subay;
- Zəl Əli oğlu Məmişov, evli olub;
- İsa Rüstəm oğlu Qırıqov, 2 oğlu qalıb;

- Mahmud Molla Əli oğlu Namazov, 1 oğlu, 1 qızı qalıb;
- Valeh Rəhim oğlu Xudaverdiyev, 1 oğlu qalıb;
- Həsən Cəfər qulu oğlu Abbasov, 1 oğlu qalıb;
- Ağə Teymur oğlu İsmayilov, 1 oğlu, 1 qızı qalıb;
- müharibədən qayıdan Qovşud kənd sakinləri:
- Həsən Hüseyn oğlu Məmişov
- Misirxan Murad oğlu Məmişov
- Elbəy Tahar oğlu Məmişov
- Alışan Əsəd oğlu Məmmədov
- Nəbi Əsəd oğlu Məmmədov
- Rəsul Əziz oğlu Muradov
- Budaq Əziz oğlu Məmmədov
- Kamil İsmayıl oğlu Məmmədov
- Süleyman Kərim oğlu Xudaverdiyev
- Teymur Kəlbəksər oğlu Əsgərov

- Yunus Musa oğlu Fərzəliyev
- Mustafa Cəlil oğlu İsmayilov
- Ağacan Əsədulla oğlu Süleymanov
- Həbib Əsədulla oğlu Səfərov
- Əli Şafə oğlu Zülfüqarov

1941-ci ildə Ardaraz kəndinin 60- a qədər evi, 500- dən çox əhalisi olub.

Bu kənddən müharibəyə gedən və qayıtmayanlar:

- Mikayıl Cabbar oğlu Qafarov, subay;
- Məhəmmədli Fərhadov, 2 oğlu, 1 qızı qalıb;
- Əziz Məhəmmədli oğlu Fərhadov, subay;
- Vəzir Paşa oğlu Bayramov, 2 qızı, 1 oğlu qalıb;
- Fərman Abbas oğlu Mehdiyev, 2 oğlu, 1 qızı qalıb;
- Qəzənfər Abbas oğlu Mehdiyev- 1 qızı, 1 oğlu qalıb;
- müharibədən qayıdan Ardarazlılar:
- Bəhmən Abbas oğlu Mehdiyev- (1894- 1974);

- Vəli Paşa oğlu Bayramov- Saatlı rayonu, Əliabad kəndində yaşayıb, 1923- 2005;
- Cəlal Paşa oğlu Bayramov- Saatlı rayonu, Fətəlikənd kəndində yaşayıb 1925- 2010);
- Musa Paşa oğlu Bayramov- Saatlı rayonu, Əliabad kəndində yaşayıb, 1927- 1994;
- Novruz Soltan oğlu Bayramov- Saatlı rayonu, Əliabad kəndində yaşayıb, 1925- 2000;
- Mirzə İskəndər oğlu Kazımov- Bakı şəhəri, Zabrat qəsəbəsində yaşayıb, 1924- 1995;
- Həməzə İskəndər oğlu Kazımov- Saatlı rayonu, Əliabad kəndində yaşayıb, 1926- 1995;
- Oruc Əliyev- Şərur rayonu, Mahmudlu kəndində yaşayıb, 1925- 1990.

R.S. SSRİ Nazirlər Sovetinin 23 dekabr 1947- ci il tarixli 4033 sayılı "Ermənistan SSR- dən kolxozçuların və başqa azərbaycanlı əhalisinin Azərbaycan SSR- in Kür- Araz ovalığına köçürülməsi haqqında" qərarı ilə Qərbi Azərbaycanın 150 min nəfərə qədər zorla deportasiya edilən Türk- Müsəlman əhalisi sırasında Ardaraz kəndinin camaatı da 1949- cu ildə Saatlı rayonunun Əliabad, Fətəlikənd, Dəlləkli- Nərimankənd... kəndlərinə köçürülmüşdür.

Qismət YUNUSOĞLU,
Bakı Dövlət Universitetinin müəllimi

Qeyd: Yazının hazırlanmasında həm də Qərbi Azərbaycanın Dərələyəz mahalının Qovşud kənd sakini Əli Əkbər oğlu Allahverdiyevin (1927- 2022) və Ardaraz kənd sakini Məcid Hüseyn oğlu Məmmədovun (1936) məlumatlarından istifadə edilmişdir.

İKİ MƏZAR ARASINDA AĞLAYAN ANA

(İki övladını birdən torpağa verən şəhid analarına)

Bətinində tərpənəndə hiss eləyirdin
Şıltaqlıq eləyir durmur, oynayır, gülür...
İki məzar arasında indi oturmuş
Dəli kimi ağlayırsan,onlar da bilir?..
Hərəsi iyirmi yaşda,əslində qırx il,
Qırx il sevmiş,qırx il qucmuş...
Daim yanarsan...
Daha başına nə gəlsə umrunda deyil,
Onları ən tez görməyə sən inanarsan...
Yuxu kimi keçir vaxt,aşkarın da yuxu,
Ən çox getmək istədiyin bir yer var sənin,
Birdən görərlər ki yoxsan,durub gəzərlər,
İki məzar arasından taparlar səni...
Dünyada elə bir yaylıq yoxdur ki,çatsın
İxtiyarı gözünün yaşların silməyə!..
Qoy biri sağında,biri solunda yatsın,
Belə ana laylası oxşamaz heç nəyə!..
Ətirləri burnunun ucunu göynədir,
Adam kimi yaşayırlar xatirə...

* * *

ÖLƏRSƏN, GETMƏZ...

Allah yazıları alnında yazar,
Ovarsan, uyarsan,silərsən getməz...
Ən xain düşmənin yanında gəzər,
Getməyin Tanrıdan dilərsən getməz...
Bəzən pis dalbadal gəlir önünə,
Elə adamlar var gülərlər sənə...
Yeriyr yığışib dünya üstünə,
Nə qədər də xahiş elərsən getməz...
Götür vur başına daşları bir-bir--
Olmaq istəmir də,olmaq istəmir!..
Biri ki yanında qalmaq istəmir,
Guya ki, qayğına bələrsən,getməz?!
Onu ki istərsən cani-könülden,
Gecəylə gündüzü səhv salarsan sən...
Və ondankı vaxtında ayrılmazsan,
Nisgili qəlbindən ölərsən, getməz!..
02.06.22

* * *

ÖMRÜMÜN İÇİNDƏN BİR KİŞİ KEÇİR...

Baxıram, toz-duman qalxıb haraya...
Ömrümün içindən bir kişi keçir...
Elə bil qatıbdı ağı qaraya,
Ömrümün içindən bir kişi keçir...
Elə bil çox şeyi görmək istəmir,
Qalxsın pillələri tək-tək,istəmir..
Əlində nəse var,vermək istəmir...
Ömrümün içindən bir kişi keçir...
Ömrümün içiylə atır addımlar,
Gedəcək nə qədər,havaxta qədər...
Özünün içində bilmirəm nə var,
Ömrümün içindən bir kişi keçir...
Oxşayır ürəyi dolu olana,
Amma ki tökübdü qaş-qabağını...
Dayanıb ağzını boşaldacaqmı...
Bu kişi ömrümün içindən keçir...
Bumuydu həmişə mən səslədiyim,
Bumuydu,bumuydu mən gözlədiyim?..
Deyəsən,hamıdan şox istədiyim
O kişi ömrümün içindən keçir...
Satmışam hər şeyi,arzularımı,
Onamı vermişəm ixtiyarımı?..
Qatıb qabağına bütün varım...

* * *

BİLMƏDİYİM BİR ŞEYLƏRİ...

Ömrün içiylə gedirdim,
Onsuzda,tək gedirdim...
Heç yerdən işiq gəlmirdi,
İstəməyərək gedirdim...
Məni Tanrı yaratmışdı,
Dünyaya əsir düşmüşdüm...
Əsirlikdən qurtarmamış

Bir də səninlə görüşdüm...
Təzə ayrı bir qapı açıldı,sandım...
Parıldadı meyvus gözlerim,
Düşündüm ki,bir daha
Dönmərəm köhnə həyatıma,
Qurtardı əsarətim!!!
Mən hansımızın yalanına inandım?..
Amma haçan olmuşdu ki
Gedib gəlmədiyim?!
Köhnə dünyanı uçurdub,
Təzənin yolun göstərdin,
Bilmədiyim...Bilmədiyim
Bir şeyləri hiss etdim...
Məni təkliyimdən qaçırdıb
Yalqızlığa nökr verdin!!!
İndi haramdan görünür dəlirmədiyim?!
03.06.22

* * *

QADIN OLDUĞUNU UNUDAN QADIN

Ya ərlı, ya ərsiz - uşaqlarını
Tək böyüdər bu qadınlar dünyada...
Nə pis yola düşməz,nə yüngülləşməz,
Rahat yuxunu unudar dünyada...
Bir dəfə bir dəstə gül gəlməz ona,
Doğum günlərini önəmsəməz də...
Bəlkə Tanrıdan da küsər qəlbində,
Nəyi biləcəksən özü deməzse?!
Qadın olduğunu çoxdan unudar,
Kiminçin bəzeyim özümü,deyər...
Nə etsə eləyər uşaqlarıyçın,
Nə tapıb gətirər körpələr yeyər...
Ərlimi, ərsizmi, amma talehsiz,
Bu qədər yük nədir zərif qadına?!
Qadın olduğuna bəzən hırlənər,
Amma söz getirməz təmiz adına!!!
Əvvəl yavaş-yavaş başlayar hər şey,
Yavaş-yavaş da unudar gülməyi...
Körpələrimi bir yanıq etməmiş,
Düşünə bilmərəm,deyər,ölməyi...
Bilmirəm nə görər yuxularında,
Onu da yozdurmaz,başından atar...
Şişər ayaqları,gözü göy...

* * *

RƏSUL İLƏ NİGAR

(Rəsul Rza və Nigar xanıma)

Bir il kimi uzun olar gecələr
O vaxtlar ki yarın səni görmədi...
Onun üçün şeyir yazıb darıxan
Bu intizar əllərini görmədi...
Heç bilmirsən havaxt gəldi bu insan,
Bir də baxıb ürəyində tapırsan...
Alagözlü ondan ötrü yazılan
Axırncı şeyirini görmədi...
Bir-birini uzaqlardan gördülər,
İki qəlbden bir səltənət hördülər...
Bir-birindən xəbərsiz can verdilər,
Ala gözlər bir-birini görmədi...
İlhame atadan,yardan yetimdir,
Düşürdüb hər şeyin əlindən bir-bir...

Kim dünyadan məndən əvvəl gedibdir,
Yaxşı oldu bu dəlini görmədi...
11.06.22

* * *

MƏNƏM

Kölə bazarında satılan qulun
Biri Yusifdisə,biri də mənəm...
Qürbət,ayrılığı qırx il uzanıb,
Canın zindanlarda əridən mənəm...
Gecə uzananda çıxmaq bilməz gün...
Kədər də içimdə itirməz gücün...
Və hər şeyin yaxşı olmağı üçün
Çıxan da qabıqdan-dəridən,mənəm...
Qalmışam dünyada hər şeydən yetim,
Könül yağışında əriyir ətim...
Heç kəsde günah yox,özüm elədim,
Çirkin də,yoxsul da,dəli də mənəm!..
15.05.22

* * *

HƏQİQƏT GƏZİRSƏN...

Həqiqət gəzirsən,gündoğana bax,
Və hər gün də,Günəş bir daha yansın!!!
Bakirə qəlbləri, təmiz canları
Bu gün yandıranlar sabaha yansın!!!
Səni necə sevib yaradıb bilsən,
Yoxsa hamısına peşman edirsən?..
Niye bu qədər pissən,incidirsən,
Ürəyin bir az da Allaha yansın!..
Mən nə tam məğlubam,nə qalıbəm tam--
İçində hər bir şey olan həyatam!..
Özü düzəltməse özünü adam,
Ana ha ağlasın,xala ha yansın...
01.06.22

* * *

KƏDƏRİN HİYLƏSİ

Ömrümün harasına
Baxıram,narazılıq...
Hər şeyi gec anladım,
Kaş ki bunu olmaya!..
Canımı it gününə
Qoymaq lazım idimi?!
Neynir adam hər şeyi,
Sağlam canı olmaya?!
Kədər in hiyləsinə
Uduzmuşuq,demə,
Elə acı varmı ki,
Çəkən onu olmaya?!
Əzizim,az qalıbdır,
Darıxma,lap az qalıb,
Ömür nə qədərki ki
Dərdin sonu olmaya?!
25.08.22

* * *

DEYİRLƏR...

(Rəhimova Səbinə İlham qızına)

Deyirlər xeyirxah, gözəl qadınsan,
Baxdığın aynadan kimi görürsən?..

Şöhrətin uzağa yayılıb yaman,
Deyirlər yoxsula çörək verirsən...
Ana qucağında sən də yatıbsan,
Doğma laylasında bala batıbsan...
Bütün arzulara,madam,çatıbsan,
Bu daşı divara niyə höürsən?!
Dözürem hər şeyə,deyləm daşdan,
Sadəcə, yaxşıya tapmıram imkan...
Bacarsam, hamısın qurardım başdan...
Sən də hər şeyinə dəyər verirsən...
İlhame atadan,yardan yetimsə,
Nə etsin? Və bunu Allah edibse?!
Anan da dünyadan nakam gedibse,
Kimin yuxusuna başqa girirsən?..
08.04.22

* * *

TURAN ELLƏRİMİN EŞSİZ GÖZƏLİ

Turan ellərimin eşsiz gözəli,
Ürəyə birbaşa girən Kəlağay!
Yumuşaq canına hər rəng yarasır,
Ağrıyana şəfa verən Kəlağay!
Təzə şöhrət deyil sən qazandığın,
Açsa,nələr çıxar,tarix sandığın...
Öz halal yerindir bu dayandığın,
İllər,qərinələr gören Kəlağay!..
Sənə toxunarkən,əlim dəyərkən,
Elə bil çatıram muradıma mən...
Səni kim düşünüb belə,görəsən,
Eyyy köülləri dindirən Kəlağay!..
Mənki dəlisiyəm ipək ruhunun,
Hələ ki dərmanı tapılmır bunun!..
Axır son mənzilə düşəcək yolum,
Məni sən ötürərsən,sən,Kəlağay!!!
04.09.22

* * *

KƏLAĞAYI

Sən bir qızın çiyində
Əsirliyə gətdin...
O qız öldü...
Sən uçdun göyə...
Elə ordan uçdun...
Ağladın yaddaşına...
Sən bir gəlinin başında
Güllə səsinə qorxdun...
Həmişəlik qısıldın o yalqızın başına...
Dul qalmış bir ürəklə
Eyni dərdə yovuşdun...
Amma sən heç bir ata balasına
Məzar qazsın istəmədin...
Axı,sən bu dünyada ən birinci
Oyanardın yuxudan,
Axı,hər sabah qızların əl atıb götürdüyü
İlk və ən möcüzə şey sən olardın...
Sən əməlli-başlı gördün hara getdi
Bacıların itirdiyi...
Sən Xan qızının həsrətli şeyirlərini
Hamıdan əvvəl oxuyardın...
Saçlarına pıçıldayırdın...
Ən birinci görərdin çəkdiyi rəsmləri...
Sonra...
Heç qız şeyir yazsın istəmədin!..
Sən uşaqların suallarından göz yaşı sildin
Göynəyən uclarınla...
Sən oğulların itkin xəbərindən sonra
Anaların başından sürüşüb
Düşdün qaranlıq sandıqlara...
Sən bəyaz günlərdə olmalı deyildin?!
Sən də qadınlar qədər acı çəkmisən,
Batmısan göz yaşları selinə...
Hamı şahiddir acına!..
Amma düşməni əlinə
Düşmədin!!!
Açıldı yaralı sandıqlar,
Kəpənək qanadı kimi zərif canınla
Uçdun o tərəfə,
Uçdun bu tərəfə!!!
Uçdun azadlığın əllərində!!!
Və dedin:
Mənim göy, qırmızı, yaşıl
rənglim, ay-ulduzlum,
Mən
Sənin
İntiqamı alınmış bacınam!!!
02.09.2022

İlhame ABDUL